

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Jaroslava Čandová

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Očekávání a realita v domově pro matku a dítě

Expectation and reality in the house for the mother and the child.

Autor: Čandová Jaroslava

Vedoucí práce: Mgr. Sedláková Jaroslava, Ph.D.

Studijní program Sociální pedagogika, B7507 Specializace v pedagogice

Datum odevzdání: 31.3.2009

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»Očekávání a realita v Domově pro matku a dítě«

jsem vypracovala samostatně.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

Vlašim, březen 2009

podpis studenta

Zadání bakalářské práce:

- Název práce:** Očekávání a realita v Domově pro matku a dítě
- Vypracovala:** Jaroslava Čandová
- Katedra:** Společenských věd FM VŠE
- Obor:** Sociální pedagogika
- Specializace:** B 7507 Specializace v pedagogice
- Vedoucí práce:** Mgr. Jaroslava Sedláková, Ph.D.
- Počet stran:** 64
- Rok obhajoby:** 2009
- Zadání práce:** Bakalářská práce si klade za cíl popsat a objasnit problém týkající se sociální péče o matku a dítě, kteří se ocitly v nepříznivé životní situaci a jsou nuceny z různých příčin opustit svůj domov a hledat pomoc v různých sociálních zařízeních, jako je Dům pro matku a dítě. V teoretické části se práce zaměří na možnosti v reintegračním programu pomoci matkám s dětmi, rozliší jakou roli hraje samospráva a jakou výkon státní správy. Má práce bude zaměřena na Domov pro matku a dítě ve Vlašimi, jak toto zařízení pomáhá zapojit matky s dětmi do běžného způsobu života. S jakými cíli klientky do střediska přicházejí, zda se jejich představy naplňují či nikoli, je-li toto zařízení pro matky přestup, nebo cíl. Podle zjištěných údajů bude provedena analýza a následně komparace s jiným střediskem tohoto typu v České republice.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá popisem problematiky matek s dětmi, které se ocitnou v nepříznivé životní situaci a jsou odkázány na pomoc azylového zařízení. Teoretická část popisuje rodinu, její funkce a také legislativní ochranu rodiny. Praktická část je zaměřena na Domov pro matku a dítě ve Vlašimi, jak toto zařízení pomáhá zapojit matky do běžného způsobu života. Jaké cíle si matky stanovily při vstupu do azylového zařízení, zda se jejich očekávání naplňují a jaká je realita při jejich návratu do většinové společnosti.

Poděkování

Za cenné rady, náměty, inspiraci a odborné vedení

při tvorbě mé bakalářské práce děkuji

Mgr. Jaroslavě Sedlákové, Ph.D.

Obsah

ÚVOD	1
1 POJEM RODINA	3
1.1 FUNKCE RODINY	4
1.2 PORUCHY RODINY.....	5
1.3 NEÚPLNÁ RODINA.....	6
1.4 EKONOMICKÁ SITUACE NEÚPLNÝCH RODIN	7
2 JEVY V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI VE VZTAHU K RODINĚ.....	9
3 LEGISLATIVA OCHRANY RODINY	14
3.1 FINANČNÍ PODPORA RODINY	14
3.2 SOCIÁLNÍ POMOC	16
4 SUBJEKTY ČINNÉ V POMOCI OSOBÁM OHROŽENÝM SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM	19
4.1 POMÁHAJÍCÍ INSTITUCE	21
5 FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	24
5.1 DOTACE Z ROZPOČTU OBCE A KRAJE	25
5.2 GRANTOVÉ FINANCOVÁNÍ NESTÁTNÍCH SUBJEKTŮ	26
5.3 EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND	27
6 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ.....	30
6.1 CHARAKTERISTIKA AZYLOVÉHO ZAŘÍZENÍ PRO MATKU A DÍTĚ.....	31
6.2 PROGRAMOVÁ NÁPLŇ POBYTU A ZÁJMOVÁ ČINNOST MATEK.....	32
6.3 CÍLOVÁ SKUPINA – MATKY S DĚTMI.....	33
6.4 CÍLE KLIENTEK	33
6.5 PÉČE O MATKU A DÍTĚ	34
6.6 SOCIÁLNÍ PRÁCE V DOMĚ PRO MATKU A DÍTĚ	35
7 DŮM PRO MATKU A DÍTĚ.....	37
7.1 METODIKA PRŮZKUMU	37
8 DŮM PRO MATKU A DÍTĚ VE VLAŠIMI.....	38
9 AZYLOVÝ DŮM SV. LUDMILY V MOKROVRATECH.....	47
ZÁVĚR	61
LITERATURA.....	63
PŘÍLOHY.....	65

Úvod

Dnešní doba přináší lidem mnoho radosti v podobě materiálních i duševních hodnot na straně jedné, na straně druhé mnoho problémů, které s sebou nese změna v mezilidských vztazích, dostatek nebo nedostatek finančních prostředků, změny v zaměstnání, v partnerských vztazích, vliv okolí apod. Někdo se přizpůsobuje vzniklým situacím lehce, jiný změny nese hůře a snadno se dostává buď svojí vinou nebo vinou druhého do situace, kdy neví jak dál. Žijeme v době, ve které někteří lidé řeší své problémy drogami, alkoholem nedostatek peněz gamblerstvím. Čím dál, tím víc se mluví a píše o domácím násilí páchaným na dětech, na starých lidech. Nejčastěji je tento trestný čin páchán na ženách, jejichž síla ve společnosti pomalu roste. To má také nepřímý dopad na psychiku chlapců a mužů, jak tvrdí odborníci. Na jedné straně totiž cítí svou povinnost, zodpovědnost a roli v profesionálním světě, na druhé straně jsou si ale vědomi toho, že je stále těžší se v dnešním světě prosadit. Jsou pod tlakem obecných očekávání a tradičních úloh, ať už v oblasti živitele rodiny, kariéry či materiálního úspěchu. A protože se cítí stále více ohroženi feministickými přístupy žen, mají strach z nezaměstnanosti a svého osobního neúspěchu, selhání, či ze své budoucnosti a budoucnosti svých rodin, snaží se kompenzovat si tyto negativní pocity právě gesty jakési přehnané mužnosti. Tedy nadřazeností, agresivními způsoby jednání, nebo právě přímo násilím.

Byly doby, kdy tyto skutečnosti byly víceméně přehlíženy, ale dnešní doba ženám podává pomocnou ruku. Existují místa, kde se lze léčit, kam utéci. Jsou lidé, kteří je vyslechnou a uvěří jim. Existují zákony na jejich ochranu. Existují způsoby, pomocí nichž lze zničené životy přebudovat. Když žena hledá únik z násilnického vztahu, její první otázka bývá „Kam mám jít?“ Když se ocitne někdo ne vlastní vinou bez domova, hledá bezpečné místo jako odrazový můstek nového života. A takovým místem může být azylový dům, kde se žena může zotavit z násilí a začít se rozhodovat za sebe o tom, co chce dělat v budoucnosti. Pokud chce, dostane se jí rady a s ní přijde i podpora.

V současné době si stále více lidí uvědomuje význam azylových domů a oceňuje jejich činnost a to, jakými způsoby se snaží pomáhat potřebným.

Na základě toho jsem si zvolila téma své bakalářské práce. Jako matka dvou dětí, vyrůstajících v úplné rodině, jsem chtěla hlouběji poznat život matek, kterým chybí rodinné zázemí a životní jistoty. Matek, které se do situace, kdy se jim rozpadá rodina, ztrácejí bydlení, a nebo jsou již od začátku na výchovu svých dětí samy, přibývá.

Z využití literatury uvedené v seznamu, je v první kapitole popsán pojem rodina a její funkce. Neúplná rodina je jednou z možných a stále častějších forem rodinného uspořádání, která představuje nezanedbatelnou část české populace. Podíly osamělých žen se mezi neprovdanými matkami v posledních letech stabilně zvyšují, jak popisuje část druhé kapitoly. Sociální a ekonomická situace matek, které žijí osaměle, vyžaduje určitou pozornost a pomoc ze strany institucí, na které se mohou matky obrátit při řešení jejich nepříznivé životní situace. Některé instituce, pomáhající matkám v reintegraci, jsou přiblíženy v kapitole třetí a čtvrté.

Chtěla bych v této práci popsat a objasnit jejich problémy, způsoby, jakými se pokoušejí získat sřechu nad hlavou pro sebe a pro své děti, kdo jim v tom pomáhá a jaké mají případně další představy o životě. Hlavním cílem práce bylo zjistit jakým způsobem azylové zařízení pomáhá matkám s dětmi v reintegraci. Stanovená hypotéza, kterou jsem si stanovila zní: sociální služby ve zkoumaných zařízeních mohou naplňovat očekávání klientek. Ke studiu tohoto problému jsem z větší části využila azylový dům pro matku a dítě ve Vlašimi. Ráda bych zde specifikovala formy, jakými jsou tyto domy financovány, jak spolupracují s úřady a jak se na jejich chodu podílí stát. Jaké jsou případné možnosti, týkající se komunikace s různými subjekty v rámci těsnější spolupráce, možnosti týkající se kvalitního poradenství matkám v tísní a možnosti poskytování finančních prostředků, které by přispěly ke zkvalitnění péče a vybavenosti v těchto azylových domech.

Dotazníkové výzkumné šetření, které jsem zpracovala, má za cíl zjistit druhou část záměrů mé práce, a to s jakými cíli klientky do střediska přicházejí, zda se jejich představy naplňují, či nikoli, je-li toto zařízení pro matky přestupem, nebo cílem.

Využila jsem také metodu zkoumání odborných materiálů, rozhovory se sociálními pracovníky a získání informací o celkovém provozu azylového zařízení ve Vlašimi. Zjištěné informace jsem dále porovnávala s informacemi získanými v Domově pro matku a dítě v Mokrovratech.

Tato práce by měla přispět k další informovanosti o azylových domech pro matku a dítě, jako o opěrných bodech a odrazovém můstku pro ty, které nejsou schopny se o sebe postarat samy.

1 Pojem rodina

„Rodina bezpochybně patří mezi nejstarší sociální instituce v dějinách lidstva. Je základní, přirozenou a nenahraditelnou formou soužití člověka, protože je primární jednotkou společnosti v poloze biologické, výchovné, sociální, ekonomické a dalších. Každý člověk v různých rolích prochází nějakou rodinou, jako základní formou soužití a místem uspokojování životních potřeb.“¹

Podle psychologického slovníku je rodina: *„společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“.*²

Psychologický slovník rozlišuje rodinu **funkční**, „v níž dochází k úspěšnému řešení problémů, existuje příznivé emocionální klima a dochází ke stálému vyrovnávání vztahů uvnitř rodiny v souladu s životním cyklem jejich členů,“ rodinu **nukleární**, která zahrnuje pouze otce, matku a děti a rodinu **širší**. Součástí širší rodiny je i další příbuzenstvo, jako jsou prarodiče, strýcové a tety, bratřenci, sestřenice.³

Dále Josef Výrost zmiňuje definici J. Odehnala: *„Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu i praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoje k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti obecně.“⁴*

„Rodina je jednou z nejefektivnějších spojnic mezi jedincem a jeho sociálním okolím, je formou sociálního začlenění člověka do společenské struktury, specifickým světem jeho života.“⁵

¹ ŽIŽKOVÁ, J. A SPOL.: Základy sociální politiky, 1. vyd., VŠE, Praha, 1993, s. 115.

² HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník, 1. vyd., Portál, Praha, 2000, s. 512.

³ HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník, 1. vyd., Portál, Praha, 2000, s. 512.

⁴ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. ed.: Aplikovaná sociální psychologie, Portál, Praha, 1998, s. 304.

⁵ ALAN, J.: Etapy života očima sociologie, 1. vyd., Panorama, Praha, 1989, s. 262.

„Rodina představuje typ vysoce flexibilní sociální skupiny, která v situaci, kdy se každá generace vždy znovu musí adaptovat na nové životní podmínky, je nejvhodnější zárukou takovéto adaptace. Rodina je jediným místem v celé společenské struktuře, kde se rozvíjejí intimní mezilidské vztahy na principu jejich sociální, zvláště pak generační transparentnosti.“⁶

„Rodinné vztahy jsou charakteristické intimitou, citovými vazbami mezi jednotlivými členy, vzájemnou soudržností a přesně vymezenými rolemi. Rodina formuje osobnost jedince zásadním způsobem, poskytuje mu základní sociální zkušenost, vytváří se zde specifické emoční vazby.“⁷

Jak již byl výše definován pojem rodina různými autory, domnívám se, že rodina jako nositelka primárních mezilidských vztahů je v životě každého z nás jednou z nejdůležitějších životních hodnot. Je prvním společenstvím, do něhož dítě vstupuje a s nímž se setkává, které formuje jeho osobní vývoj i postoj ke všem ostatním skupinám. V rodině se mají děti naučit lásce, zažít pocit bezpečí, naučit se schopnosti komunikovat a řešit problémy.

1.1 Funkce rodiny

V dějinném vývoji společnosti se řada funkcí rodiny měnila. Se změnami společenských podmínek některé ustupovaly do pozadí, nebo zcela zmizely, jiné nabývaly na závažnosti.⁸

V jednom ze svých hlavních posláních poskytuje člena rodiny péči a ochranu, a to zvláště v obdobích, kdy není schopen se o sebe postarat. Umožňuje mu jeho tělesnou, duševní, duchovní existenci a rozvoj, dává mu pocit jistoty a bezpečí, pocit domova v kruhu svých nejbližších.

Nároky a požadavky na rodinu v dnešní společnosti stále vzrůstají. Důsledkem je, že své funkce plní jen nedostatečně. Na druhé straně současná doba posílila význam rodiny jako útočiště před veřejným světem. Zejména v sociálně slabém prostředí rodina často vystupuje jako jediný opěrný bod, kam se její členové, především děti, mohou uchýlit. Je stále nenahraditelnou institucí, protože nejlepším způsobem spojuje specifické a univerzální. Bez osobního, vysoce angažovaného zaujetí rodičů na osudu potomků by se děti vychovat nedaly

⁶ ALAN, J.: Etapy života očima sociologie, 1. vyd., Panorama, Praha, 1989, s. 263.

⁷ VÁGNEROVÁ, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha, 2005, s. 312.

⁸ DUNOVSKÝ, J. A KOL.: Sociální pediatrie, Grada, Praha, 1999, s. 92.

a bez respektu k danému stavu společnosti a jejím potřebám také ne. Rodina je první institucí, do které dítě vstupuje, která formuje jeho osobní vývoj i jeho postoj k ostatním skupinám. Zvláště významná je funkce emocionální a socializačně-výchovná.

Rodina jako jednotka společnosti plní několik základních funkcí.

Biologicko-reprodukční funkce rodiny má zabezpečovat udržení života početím a porozením nového člověka. Má význam jak pro společnost jako celek, tak pro jedince, kteří rodinu tvoří.

Ekonomicko – zabezpečovací funkce. Ta se nevztahuje jen na dítě v rodině, vztahuje se na všechny její členy. Zabezpečovací funkce se netýká jen oblasti materiální, ale postupně přechází do oblasti sociální, duševní. V nejširším pojetí má poskytovat svým členům životní jistoty.

Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská). Spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale všech členů rodiny.

Socializačně – výchovná funkce. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života.

Rodina je také institucí, která by měla pamatovat na **rekreaci, relaxaci, zábavu**. Tato funkce se projeví v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas, jakým zájmovým činností se věnují apod.

Emocionální funkce rodiny. Je zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Od 90. let minulého století lze u nás v důsledku změn pozorovat, že přibývá rodin, které tuto funkci (z důvodu rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti atd.) plní jen s velkými obtížemi.⁹

1.2 Poruchy rodiny

Problémy, které se v rodině vyskytují, mohou pramenit z poruchy některé ze základních funkcí rodiny.

Dunovský definuje rodinu z hlediska poruch takto:

⁹ <http://www.studovna.cz/scripts/detail.php?id=25566>

Funkční rodina zajišťuje dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. Takových rodin je v běžné populaci většina. Odhad činí 85 %.

Problémová rodina je taková rodina, v níž se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina je schopna problémy řešit vlastními silami. V populaci je tento typ rodiny zastoupen přibližně 12 - 13 %.

Dysfunkční rodina je chápána jako rodina, kde se u některých nebo všech funkcích rodiny vyskytují vážné poruchy, které bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zvláště vývoj a prospěch dítěte. Tyto poruchy již rodina není schopna zvládnout sama, a proto je nutno učinit řadu opatření zvenčí, známých pod pojmem sanace rodiny. Takové rodiny tvoří asi 2 % celkového počtu.

Afunkční rodina je taková rodina, kde poruchy jsou tak velkého rázu, že rodina přestává plnit svůj základní úkol a dítěti závažným způsobem škodí, nebo je dokonce ohrožuje v samotné existenci. Sanace takové rodiny je bezpředmětná a zbytečná, jediným řešením, které dítěti může prospět, je vzít ho z této rodiny a umístit do náhradní rodiny či do institucionální péče. V populaci se vyskytuje asi 0,5 % takových rodin.¹⁰

1.3 Neúplná rodina

Rodina jako celek je pro společnost velmi důležitá. V současné době však už není tak pevná a stabilní, jako tomu bylo dříve. Mnohem častěji se rozpadá, někdy kvůli smrti jednoho z partnerů, ale mnohem častěji spočívá příčina v rozvodu a svobodném mateřství. Vznikají rodiny neúplné, jejichž počet se oproti minulosti mnohonásobně zvýšil. Neúplná rodina je společenství jednoho rodiče (nejčastěji matky) s dítětem nebo dětmi a pojem sám má charakter určité „neúplnosti“, „částečnosti“.

Podle statistik je minimálně každá čtvrtá rodina v ČR neúplná. Zvláště tíživá je tato situace pro ženy, které si ji nevybraly a které byly v manželství relativně spokojené. Jedná se o ženy, které byly svým partnerem opuštěny a nebyly na to připraveny. Neměly možnost vytvořit si své vlastní sociální sítě jako zdroje podpory a pomoci.

¹⁰ DUNOVSKÝ, J. A KOL.: Sociální pediatrie, Grada, Praha, 1999, s. 102.

Pro značnou část žen je neúplná rodina velmi pozitivním východiskem z neúnosné situace, je to naopak normalizování dříve nenormálního stavu. Mnohdy znamená úlevu pro všechny zúčastněné, někdy může dokonce přinést úbytek finančních problémů rodiny.

V průběhu času se ženy snaží nalézt způsoby, jakými lze tuto neúplnost naplnit. Jednou z možností je zapojení do širší rodiny. Tuto roli nejčastěji plní rodiče matky, mimo jiné také proto, že osamělé matky jsou na nich alespoň v prvním období po rozvodu často ekonomicky i jinak závislé. Druhou cestou může být nalezení nového partnera, uzavření nového sňatku nebo zplození dalšího dítěte.¹¹

Absolutní počet i podíl neúplných rodin se závislými dětmi se v čase zvyšuje. V čele neúplných rodin jsou nejčastěji osoby rozvedené. Neúplné rodiny patří dlouhodobě k nižším příjmovým skupinám rodin s dětmi a jsou v nemalé míře ohroženy chudobou. V tom se jasně projevuje absence příjmu další ekonomicky aktivní osoby v domácnosti a částečně také fakt, že osoby v čele neúplných rodin mají v průměru nižší vzdělání než jejich protějšky v rodinách úplných.¹²

Vznik neúplné rodiny s sebou přináší otázky týkající se vlivu této nové situace na děti, které v rodině žijí. V rodinách tohoto typu se setkáváme s větším množstvím problémů mezi něž patří zhoršení ekonomické a sociální situace rodiny a řada z nich se bezprostředně dotýká dětí.¹³

Osamocené rodičovství přináší vážný společenský problém. Osamocení rodiče jsou na rozdíl od úplných rodin častěji ohroženi nezaměstnaností, dosažitelností k přiměřenému bydlení, sociální izolací, chudobou či sociálním vyloučením.¹⁴

1.4 Ekonomická situace neúplných rodin

Ekonomická situace neúplných rodin bývá ve většině případů na nižší úrovni, než v rodinách úplných. Rodina bývá závislá pouze na příjmu jedné osoby a záleží, jestli pečující rodič, ve většině případů je to matka, je výdělečně činný, nebo využívá sociálních dávek (mateřská

¹¹ Sociologický ústav AV ČR, [online], 2005, [cit. 16. srpna 2008],

URL: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25052/Byt-hlavou-neuplne-rodiny.html>>

¹² HAMPLOVÁ, D., ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G.: Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2006, s. 202.

¹³ HAMPLOVÁ, D., ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G.: Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2006, s. 177.

¹⁴ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.): Sociální práce v praxi, Portál, Praha, 2005, s. 44.

dovolená, ztráta zaměstnání). To vše se odráží na možnostech spotřebních výdajů a tím uspokojování potřeb ostatních členů rodiny.

Chudobou je v Česku ohroženo osmnáct procent všech dětí. Přitom v rodinách nezaměstnaných a neúplných domácnostech, kde chybí otec či matka, se podíl takto ohrožených dětí pohybuje mezi 43 až 50 %. Tyto děti mají ztížený přístup ke vzdělání, k počítačům, ztíženou možnost absolvovat dobré školy, využívat zájmové kroužky, rozvíjet svůj intelekt, smysluplně trávit svůj čas, jezdit s rodiči na dovolenou atd.

Pro chudé rodiny představují největší zátěž výdaje spojené s bydlením. Obrovským problémem je to pro 55 procent těchto rodin. Chudoba se reprodukuje, zhoršuje životní šance jednotlivců. Lidé, kteří vyrostli v chudobě, zpravidla nepodporují svoje děti, aby získaly vzdělání. Přitom je to prakticky jediný způsob, jak z pasti chudoby uniknout.¹⁵

¹⁵ Každé páté dítě v Česku je ohroženo chudobou-Novinky.cz, [online], 2008, [cit. 11. srpna 2008], URL:< <http://www.novinky.cz/clanek/146924-kazde-pate-dite-v-cesku-je-ohrozeno-chudobou.html>

2 Jevy v současné společnosti ve vztahu k rodině

Sňatečnost

Názory na uzavírání manželství se liší, ne všichni ho považují za důležité pro společný život a výchovu dětí.

Současné společenské klima, jež klade důraz na rovnost pohlaví, na individuální volbu a na seberealizaci osobnosti, je v zásadě s manželstvím v jeho tradiční podobě obtížně slučitelné.¹⁶

V moderní společnosti věk v době sňatku přestává plnit svou jednoznačnou roli, kterou hrál dříve. Sňatek se uzavírá ve vyšším věku.¹⁷

Hledání kvality v partnerském vztahu, důraz na osobnost partnera a na vzájemný emocionální přínos jsou faktory, které jsou nejčastějšími z příčin odkládání sňatků.¹⁸

Dalšími důležitými faktory působícími na odkládání sňatků jsou vyšší vzdělanost mladých lidí spojené s upřednostňováním kariéry a změny hodnotových orientací a životních cílů mezi mladými lidmi. Mladá generace dává přednost poznávání života a snaze ekonomicky se zajistit. Odkládání sňatku je možné chápat spíše jako výraz velké odpovědnosti současné mladé generace, než jako výraz „zvýšeného obecného pocitu nejistoty a tísně“.¹⁹

Nízká sňatečnost se tak jeví jako nevyhnutelná a je spojená s celkovou transformací české společnosti.

Ženy, které se v důsledku nepříznivé životní situace ocitly v azylovém zařízení, se chovají a uvažují obdobně jako většinová populace. Tzn. že trendy ve sňatečnosti plně ovlivňují jejich chování. Nicméně určité shodné znaky tato skupina vykazuje. Je to například osobnostní nezralost, riziko opakovaných rozpadů manželství, rozpory s původní rodinou, zkušenost s ústavní výchovou atd. Tyto a jiné společné znaky svým způsobem determinují tyto ženy ke konfliktům v manželských vztazích. Nelze to, ale paušalizovat. Za zajímavost stojí postřeh socioterapeutky Bc. Kateřiny Mackové z psychosociálního centra ACORUS, které se zabývá oběťmi domácího násilí. Jejich klientky z azylového zařízení mají tendenci, poté co se

¹⁶ RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou? Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, s. 204.

¹⁷ RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou? Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, s. 109.

¹⁸ RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou? Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, s. 217.

¹⁹ RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou?, sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, s. 219.

strastiplně rozejdou s jedním manželem – agresorem, najít si a uzavřít sňatek s jiným partnerem podobných vlastností.

Porodnost

Po roce 1989 se u nás začala měnit politická a ekonomická situace a stejně jako sňatečnost, tak i porodnost se začala přibližovat trendům západoevropských zemí. Mladí lidé začali upřednostňovat hodnoty moderní společnosti. Začali preferovat vyšší vzdělanost, důraz na sebenaplnění a seberealizaci, získání lepšího ekonomického zázemí a využívali možnost cestování. Založení rodiny pro ně znamenalo až pozdější stupeň života. To má za následek, že velké množství žen dnes rodí děti až kolem třicátého roku. Trochu jiná je situace v rodinách s nižším vzděláním, v rodinách sociálně slabších.

Lidskou reprodukci ovlivňuje v každé společnosti několik faktorů a příčin, které mohou být kulturní, ekonomické, politické, biologické povahy a také vlivy demografické. Porodnost závisí také na existující věkové struktuře populace a zejména na počtu žen v produktivním věku.²⁰

Tendence porodnosti je zatím rostoucí. Od roku 2005 nastal výrazný růst. V tomto roce se narodilo 102 211 dětí. V roce 2007 se narodilo dokonce 114 632 dětí.²¹

V roce 2008 se narodilo 119 600 dětí, což bylo o 4 900 dětí více než v roce předchozím.²²

Nezaznamenala jsem, že by ženy v azylovém zařízení měly více či méně dětí. Na druhou stranu děti hrají zásadní roli ve vývoji jejich další sociální situace. Děti jsou pro ně motivem pro větší snahu řešit svoji bytovou situaci, dále určitým symbolickým důkazem jejich životní kariéry a v některých případech se bohužel stávají jakýmsi rukojmími při vyjednávání s jejich biologickými otci (postřeh Bc. Kateřiny Mackové).

Mimomanželská plodnost

Před rokem 1990 se přes devadesát procent dětí rodilo manželským párům, nemanželská plodnost byla na nízké úrovni a byla koncentrována ve velmi mladém věku matek. Mimo

²⁰ RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou?, sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, s. 31.

²¹ Demografická ročenka České republiky, obsah/ČSÚ, [online], 2008, [cit. 11. února 2009], URL:< <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/4019-08-2007>

²² Pohyb obyvatelstva/ČSÚ-Rychlé informace, [online], 2009, [cit. 14. března 2009], URL:< <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031309.doc>

manželství rodily častěji ženy se základním vzděláním a také ženy s vyšším počtem dětí. Od roku 1990 došlo v České republice k poklesu sňatečnosti a tím k poklesu manželské plodnosti, ale také k růstu plodnosti nemanželské. Nemanželská plodnost se přesunula z velmi mladého věku matek do širokého věkového pásma 18 – 35 let.

Ukazuje se, že roste počet žen, které rodí děti nejen mimo manželství, ale i mimo jakékoliv partnerské soužití. Výrazným diferencujícím sociálním znakem mimomanželské plodnosti je nejvyšší ukončené vzdělání matek. Zatímco většina žen se základním vzděláním rodí děti mimo manželství, mezi vysokoškolačkami je toto chování zatím spíše marginální.²³

Příčinu nárůstu mimomanželské plodnosti můžeme spíše než ve změnách hodnotových orientací hledat v nejisté sociálně-ekonomické situaci nízkovzdělaných vrstev a nízké schopnosti málo kvalifikovaných mužů ekonomicky zajistit rodinu.²⁴

Dětí, které se rodí svobodným matkám v Česku, přibývá. Mimo manželství se rodí asi **třetina dětí**. Socioložka Dana Hamplová vidí důvod spíše ve vzrůstající nedůvěře žen a mužů k partnerství a manželství. Další sociologové upozorňují, že se nesmí zapomínat na skutečnost, že značná část dětí mimo manželství se rodí v příhraničních krajích s vysokou nezaměstnaností, v rodinách, kde je nízký sociální statut, nebo v rodinách, kde matka nemá vyšší vzdělání.²⁵

Svobodné matky představují sociálně rizikovou skupinu s nízkými životními šancemi, jejichž příjmy se často pohybují pod hranicí životního minima. Tento fenomén je zvláště závažný, protože ovlivňuje životní šance matek, ale často dlouhodobě působí na životní příležitosti jejich dětí.

Rozvodovost

Rozvod je soudním rozhodnutím legalizované zrušení manželství.

Jako nejčastější příčiny rozvodů bývají uváděny ve statistikách rozdíly povah, názorů a zájmů. Za těmito údaji se ovšem často skrývá bolestná zkušenost v podobě domácího násilí, které ženy – oběti z různých důvodů tají.

²³ HAMPLOVÁ, D. (ed.), CHALOUPKOVÁ, J., SOUKUPOVÁ, E., SUNEKA, P., ZEMAN, K.: Děti na psí knížku? Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2007, s. 27.

²⁴ HAMPLOVÁ, D., (ed.), CHALOUPKOVÁ, J., SOUKUPOVÁ, E., SUNEKA, P., ZEMAN, K.: Děti na psí knížku? Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2007, s. 77.

²⁵ PR, [online], 2008, [cit. 10.října 2008],

URL:<<http://archiv.newton.cz/pr/2008/02/12/3770786fe970c976b1aad74cb15f76ec.assp>

Hlavním rysem evropské monogamní rodiny je její snižující se stabilita, vysoká rozvodovost je pouze jejím projevem. Citové zázemí rodiny slábne, a tím jsou nejvíce postihovány děti. Proto přibývá tzv. sociálně osiřelých dětí, které žijí po rozvodu jen s jedním z rodičů (nejčastěji s matkou), roste počet a podíl neúplných rodin se všemi odpovídajícími důsledky ve sféře výchovy dětí i životní úrovně.²⁶

Mnoho matek, kterým jsou po rozvodu svěřeny děti do výchovy, zažívá značné ekonomické nesnáze. Samotné matky nejsou často schopné poskytnout prostředky, které usnadňují dítěti jeho úspěšné vzdělání, ale jsou přitom finančně náročné (např. speciální výukové programy, počítač, učebnice či soukromé hodiny). Vinou tohoto znevýhodnění dosahují často děti z rozvedených rodin ve srovnání s dětmi z rodin úplných nižší úroveň vzdělání a zastávají práci s nižším sociálním statutem, které odpovídá nižší příjem. Po rozpadu manželství jsou matky často nuceny se více orientovat na placené zaměstnání, a tudíž zastávají méně tradiční postoje vůči rodinnému životu.²⁷

Vysoká úroveň rozvodovosti vede k neustálému růstu počtu dětí, které si do svého života odnášejí zkušenost s rozvodem svých rodičů. Velké množství dětí, které mají v době dospívání určité problémy, jako je užívání alkoholu, drog nebo páchání trestné činnosti, z takovýchto rodin pocházejí. Bývá to způsobeno i tím, že si rodiče začínají místo výchovy upravovat svůj vlastní život. Z různých výzkumů vyplývá určitá sociální dědičnost rozvodovosti, kdy děti vyrostlé v rozpadlých manželstvích se samy častěji rozvádějí hlavně proto, že nemohly v době dospívání získat představu o fungování úplné rodiny, o rolích otce a matky.²⁸

V některých případech se ženy z azylového zařízení dostávají do neřešitelné situace. Jejich manželství de facto neexistuje, protože neplní své funkce a manželský pár žije trvale odděleně. Dochází k nekonečným průtahům v rozvodovém řízení, a to ať na jedné či druhé straně. Pro někoho to může znamenat prostředek pro vydírání partnera, pro jiného pouze lajdáckost. Každopádně ženy, které zažívají určitou „recidivu“ z rozpadu manželství jsou postaveny před celou řadu zásadních problémů (bytová situace, ztráta citového pouta, spory o děti atd.).

²⁶ HORSKÁ, KUČERA, MAUR, STLOUKAL: Děťství, rodina a stáří, Panorama, Praha, 1990, s. 410.

²⁷ HAMPLOVÁ, D., ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G.: Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2006. s. 181.

²⁸ HORSKÁ, P., KUČERA, M., MAUR, E., STLOUKAL, M.: Děťství, rodina a stáří, Panorama, Praha, 1990, s. 411.

Rodina a domácí násilí

Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Pojem domácí násilí zahrnuje fyzické, sexuální, psychické či ekonomické násilí, k nimž dochází mezi blízkými osobami. Většinu obětí domácího násilí tvoří ženy, přičemž pachatelé jsou obvykle jejich současní i bývalí partneři.²⁹

Domácí násilí už není tajným jevem. V posledních letech se o něm dozvídáme stále více z různých televizních pořadů, novin, časopisů, můžeme si o něm přečíst v knihách autorek, které samy tímto trápením prošly. Jako domácí je označováno proto, že se odehrává v osobním vztahu. Často k němu dochází mezi manželi, kteří spolu žijí, ale může se vztahovat i na ostatní členy rodiny, na děti. Domácí násilí má většinou stupňující se tendenci a samo bez vnější pomoci obvykle neskončí.

Jak jsem již jednou uvedla, oběti domácího násilí z řad žen využívajících služeb azylových domů mají podle Bc. Kateřiny Mackové tendenci opakovat ve výběru partnera – agresora chybu, která často může končit až tragicky. Oběti domácího násilí se tak dostávají do paradoxní situace. Z prvního vztahu se za velké pomoci specializovaných pracovišť, orgánů sociálně právní ochrany dítěte a další podpory vymaňují z vlivů agresivních partnerů a poté často nevědomky volí výběr nového partnera podobného osobnostního charakteru. Opačný případ nastává u žen středního a pozdního dospělého věku, kdy ženy po všech životních útrapách volí život bez partnera.

²⁹[ROSA]občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám-obětem domácího násilí, [online],2008,[cit. 23.listopadu 2008], URL <<http://rosa-os.cz/index.php?id=14>

3 Legislativa ochrany rodiny

Rodiny osamocených rodičů potřebují větší podporu při plnění svých rodičovských povinností. Tato podpora se uskutečňuje ve dvou rovinách, a to **finanční**, což je oblast sociální politiky, a **nefinanční**, což je sféra sociálních služeb.³⁰

3.1 Finanční podpora rodiny

V současné teorii práva sociálního zabezpečení se v souvislosti s jeho členěním někdy hovoří o tzv. třech pilířích sociálního zabezpečení a to **sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc**.³¹

Prostřednictvím **sociálních dávek** nebo pomocí **státní sociální podpory** pomáhá stát matkám řešit jejich finanční situaci. Na základě jejich povahy se jedná o přímé transfery, poskytované formou dávek **sociálního zabezpečení**. Jako hlavní podpůrný mechanismus pro rodinu je konstruován systém státní sociální podpory, v rámci systému sociální péče a sociálního pojištění je celá řada legislativních opatření podporujících rodinu v závislosti na její konkrétní sociální situaci.

Státní sociální podpora

Soustřeďuje hlavní část finanční podpory rodiny.

Patří sem:

přídavek na dítě,

rodičovský příspěvek,

sociální příplatek,

příspěvek na bydlení,

porodné,

pohřebné,

dávky pěstounské péče.

³⁰ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.): Sociální práce v praxi, Portál, Praha, 2005, s. 47.

³¹ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M.: Sociální zabezpečení, Doplněk, Brno, 2005, s. 38.

Žádosti o poskytování dávek státní sociální podpory vyřizují kontaktní místa příslušných úřadů práce dle místa trvalého pobytu žadatele.

Sociální pojištění

Obsahuje některé druhy dávek vázané na specifické sociální události spojené s rodinným životem. Jeho smyslem je zajistit v případě takové (nikoli nutně nepříznivé) sociální události, která vede ke krátkodobé nebo déletrvající ztrátě příjmu, odpovídající náhradu, která pomůže vyrovnat vzniklou příjmovou nerovnost. V rámci dávek nemocenského pojištění lze uvést peněžitou pomoc v mateřství, podporu při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek.

Osamělé matky jsou zvýhodněny při nároku na podporu při ošetřování člena rodiny. Zatímco obvykle se podpora vyplácí po dobu maximálně prvních devíti kalendářních dnů, rodičům samoživitelům ještě o sedm kalendářních dní déle.³²

Peněžítá pomoc v mateřství je sjednocena na **28 týdnů** pro vdané a osamělé matky.

Nezaměstnané ženy nemají nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Český sociální systém neúplné rodiny neopomíjí, v ČR se na ně sociální politika zaměřuje, pouze tehdy, pokud se jejich příjmy pohybují okolo životního minima. Výsledkem je, že situace skutečně osamělých matek není ve většině případů v české společnosti nijak příznivá.³³

Systém sociální pomoci

Pokud jsou příjmy rodiny i s dávkami státní sociální podpory pod hranicí životního minima, může rodina dosáhnout přiznání nároku na dávky **sociální péče** (při splnění dalších zákonných podmínek).

Dávky sociální péče jsou převážně určeny nízkopříjmovým rodinám s dětmi.

Reagují na individuální situace občanů, kteří si nemohou svůj příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu, nebo z jiných vážných důvodů.

Od 1.1. 2007 **systém sociální pomoci tvoří** především tyto právní předpisy:

Zákon č. 100/1988 Sb., o **sociálním zabezpečení**.

³² HAMPLOVÁ, D. (ed.), CHALOUPKOVÁ, J., SOUKUPOVÁ, E., SUNEGA, P., ZEMAN, K.: Děti na psí knížku? Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2007, s. 80.

³³ HAMPLOVÁ, D. (ed.), CHALOUPKOVÁ, J., SOUKUPOVÁ, E., SUNEGA, P., ZEMAN, K.: Děti na psí knížku? Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2007, s. 81.

Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení.

Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení

a zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.

Zákon č. 108/2006 Sb., o **sociálních službách**, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., o **pomoci v hmotné nouzi**.

Zákon č. 110/2006 Sb., o **životním a existenčním minimu**.³⁴

Pomoc v **hmotné nouzi** upravuje zákon č. 111/2006. o pomoci v hmotné nouzi. Pomoc se poskytuje rodině, pokud rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb jejích členů. Zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak než okamžitou pomocí. Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:

příspěvek na živobytí

doplatek na bydlení

mimořádná okamžitá pomoc³⁵

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhoduje a vyplácí je obecní úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3.2 Sociální pomoc

Ráda bych se zastavila u pilíře sociálního systému, patřící do soustavy ochrany obyvatel a to u **sociální pomoci**. Tento systém se zabývá sociálně nejslabšími občany. Jde o zabezpečení základních životních potřeb a zvláště pro občany, kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry.

Dne 1.1 2007 vešla v účinnost rozsáhlá a dlouho očekávaná změna právní úpravy oblasti „**sociální pomoci**“, která zcela zásadním způsobem zasáhla do systému sociální péče (pomoci) v České republice.

Za nejdůležitější z nových právních předpisů je třeba považovat následující:

zákon č. 108/2006 Sb., o **sociálních službách**,

zákon č. 111/2006 Sb., o **pomoci v hmotné nouzi**,

zákon č. 110/2006 Sb., o **životním a existenčním minimu**.

³⁴ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 52.

³⁵ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 56.

Nová právní úprava se významně dotýká také pomoci osobám, které bývalá právní úprava označovala jako osoby tzv. společensky nepřizpůsobené. Nynější právní úprava tuto skupinu osob označuje jako **osoby ohrožené sociálním vyloučením** nebo **osoby sociálně vyloučené**.³⁶

Základním nástrojem sociální pomoci jsou **sociální služby**.

Hlavním posláním **zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách** je chránit práva a oprávněné zájmy lidí, kteří jsou oslabeni v jejich prosazování, a to z různých důvodů, jako je věk, nedostatečně podnětné sociální prostředí, krizová životní situace a mnoho dalších příčin. Zákon vytváří právní rámec pro nesčetné množství vztahů mezi lidmi a institucemi v případech, kdy je nezbytné zabezpečit podporu a pomoc lidem, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci. Zákon vymezuje vedle práv a povinností jednotlivců také práva a povinnosti obcí, krajů, státu a samozřejmě také poskytovatelů sociálních služeb.

Z obecných (úvodních) ustanovení **zákona č. 108/2006 Sb.**, lze uvést zejména ust. § 3 písm. b) zákona, podle něhož se pro účely zákona **nepříznivou sociální situací** rozumí oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, pro krizovou sociální situaci, **životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí**, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Sociálním **začleňováním** je dle ust. § 3 písm. e) zákona myšlen proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené, nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Sociálním **vyloučením** se pro účely zákona rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace (§ 3 písm. f) zákona).³⁷

Pomoci osobám ohrožených sociálním vyloučením se dotýká řada ustanovení v částech zákona o sociálních službách, kde jsou definovány jednotlivé druhy a formy sociální pomoci.

³⁶ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 52.

³⁷ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 53.

Zákon o sociální potřebnosti zná tři **druhy sociálních služeb**, a to:
sociální poradenství (základní a odborné),
služby sociální péče,
služby sociální prevence,
a tři základní **formy sociálních služeb**:
pobytové služby,
ambulantní služby,
terénní služby.³⁸

³⁸ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 53.

4 Subjekty činné v pomoci osobám ohroženým sociálním vyloučením

V oblasti sociálních služeb je orgány veřejné správy vykonávána jednak tzv. **státní správa** (ministerstvem, úřady práce, krajskými a obecními úřady) a dále pak činnost v kompetenci tzv. **samostatné působnosti obcí a krajů**.

Stát může vytvářet v rámci rodinné politiky zásadní rámcové podmínky především prostřednictvím legislativních aktů, případně konkrétních finančních programů. Realizaci konkrétně cílených opatření pro podporu rodiny lze nejlépe provádět na úrovni orgánů samosprávy. V závislosti na konkrétním přístupu a preferencích jsou budovány různé systémy infrastruktury dalších podpůrných prorodinných služeb a to ve spolupráci s **neziskovým sektorem**.

Působnost správních orgánů při zajišťování sociálních služeb je stanovena v ustanovení § 92 a následujících zákona o sociálních službách. Působnost obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v oblasti pomoci „osobám ohroženým sociálním vyloučením“ vyplývá přímo z ustanovení § 92 zákona o sociálních službách:

Obecní úřad obce s rozšířenou působností, tak zejména:

- zajišťuje osobě, které není poskytována sociální služba a je v takové situaci, kdy neposkytnutí okamžité pomoci by ohrozilo její život nebo zdraví, **poskytnutí sociální služby** nebo jiné formy pomoci, a to v nezbytném rozsahu. Místní příslušnost se řídí místem trvalého nebo hlášeného pobytu osoby,
- koordinuje poskytování sociálních služeb a poskytuje odborné sociální poradenství osobám ohroženým sociálním vyloučením.

Krajský úřad pak zejména koordinuje poskytování sociálních služeb osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, přitom spolupracuje s obecními úřady obcí s rozšířenou působností.³⁹

Obecní úřad obce s rozšířenou působností:

³⁹ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 55.

- **rozhoduje o přiznání a výši mimořádné okamžité pomoci** osobám v hmotné nouzi uvedeným v § 2 odst. 6 zákona a provádí její výplatu,
- **poskytuje** osobám v hmotné nouzi uvedeným v § 2 odst. 6 **informace** potřebné k překonání jejich okamžité nepříznivé životní situace,
- **vypracovává program individuálního motivačního postupu** k dosažení cílů, které jsou při řešení aktuální situace osoby v hmotné nouzi uvedeny v § 2 odst. 6 a jsou určeny **k odvrácení jejího sociálního vyloučení.**⁴⁰

Obce a kraje dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, kromě toho jsou také samy investorem a zároveň zřizovatelem organizace, poskytující sociální služby na základě zvýšeného zájmu o daný druh služeb. Komunitní plánování sociálních služeb umožňuje reagovat na typické a neopakovatelné místní podmínky rozmanitým způsobem. Patří sem široká škála zařízení, mimo jiné i azyly pro matky s dětmi zřizované městskými úřady..

Zřizovatelem azylových domů pro matku a dítě mohou být **neziskové organizace**, které jsou zřizovány různými organizacemi. Patří sem hlavně občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví. Neziskové organizace poskytují služby zejména pro skupiny lidí, kteří své potřeby nemohou uspokojit jinde. Služby nabízené neziskovým sektorem bývají velice efektivní, neboť neziskové organizace nejsou nuceny dosahovat při své činnosti zisku. Tyto služby bývají mnohem cílenější, protože většinou vycházejí ze skutečných potřeb klientů.

Dle zákona o sociálních službách potřebují od 1.1. 2007 poskytovatelé k poskytování sociálních služeb tzv. „**oprávnění k poskytování sociálních služeb**“. Krajský úřad vede **registr poskytovatelů.**⁴¹

Pokud službu poskytuje nestátní nezisková organizace, uzavírá její uživatel s poskytovatelem **smlouvu**. V rozhodnutí, respektive smlouvě je také stanovena finanční spoluúčast uživatele na poskytování služby.⁴²

⁴⁰ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 59.

⁴¹ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 29.

⁴² MPSV.CZ: Sociální služby[online]2008[cit.2008-01-2]Dostupné z<<http://www.mpsv.cz/cs/9>

4.1 Pomáhající instituce

Matky, které se nacházejí v obtížné životní situaci se mohou obracet na různé instituce o pomoc a radu při jejím řešení.

Ochrana před domácím násilím je v České republice upravena **zákonem č. 135/2006 Sb.**, na ochranu před domácím násilím, ve spojení se **zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách**. Tato právní úprava je postavena na třech vzájemně provázaných pilířích, a to Policii ČR, 15 intervenčních centrech a soudech rozhodujících ve věcech civilních.⁴³

Intervenční centra

Na základě novely zákona o sociálních službách byla dodatečně, s účinností od 20.2. 2007, do zákona č. 108/2006 Sb. zakotvena pomoc osobám ohroženým násilím. Děje se tak prostřednictvím **intervenčních center**, která poskytují služby ambulantní, terénní a pobytové.

Poskytují se osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob vykázanych ze společného obydlí, nebo jimž byl uložen zákaz vstupu do něj.

Součástí služeb v intervenčních centrech je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně–právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

Intervenční centra mají být **vysoce profesionální službou**, která je **povinna nabídnout obětem pomoc a podporu při zvládnutí této krizové životní situace**, která následuje bezprostředně po útoku.⁴⁴

Krizová pomoc je služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami. Na základě vykázání ze společného bydlení nebo zákazu vstupu do něj vydaného podle zákona o Policii ČR, je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí. Součástí služby je

⁴³ Domácí násilí – Analýza dat – 1. pololetí roku 2008: vykázání/zákaz vstupu v ČR,[online], 2008, [cit. 23. srpna 2008], URL: z <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/analyza-dat-1.-pololeti-roku-2008-vykazani-/-zakaz-vstupu-v-cr/r140>

⁴⁴ JANOŮŠKOVÁ, K.(Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s.54.

koordinace pomoci poskytované orgány veřejné správy a dalšími právníckými a fyzickými osobami osobě ohrožené útokem. (§ 62 zákona č. 108/2006 Sb.)⁴⁵

Linky důvěry

V ČR v současnosti existuje 40 linek důvěry, které umožňují anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech neodkladného nebo naléhavého charakteru. Kromě pomoci při zvládnání různých krizových stavů poskytují také informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení.⁴⁶

Občanské poradny

Občanské poradny poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství v 18 právních oblastech a upozorňují příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů.⁴⁷

Rodinné poradny

Poradny se staly součástí nově budované sítě sociálních služeb a od roku 2007 jsou vymezeny dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Odborné služby v poradnách poskytované spadají pod **sociální poradenství**, které je blíže vymezeno vyhláškou 505/2006 Sb. Poradenství je chápáno jako forma pomoci člověku, který se ocitl v obtížné životní situaci. Poradenství je zaměřeno na zvládnání potíží v mezilidských vztazích, osobních a rodinných problémů, generačních sporů, rozvodu a porozvodových těžkostí, styku s dětmi, žárlivosti, nevěry, závislosti v rodině atd. Důležitou součástí práce je i mediace dohod, a to především o výchově dětí a uspořádání vzájemných vztahů.⁴⁸

Výkon státní správy pomáhá řešit situaci matek s dětmi prostřednictvím odboru **sociálně-právní ochrany dětí**.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je **zájem** a blaho dítěte.

⁴⁵ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 54.

⁴⁶ BUSKOTTE, A.: Z pekla ven žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 162.

⁴⁷ BUSKOTTE, A.: Z pekla ven žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 166.

⁴⁸ Asociace Manželských a Rodinných Poradců, [online], 2009, [cit. 11.února 2009], URL:< <http://www.amrp.cz/joomla/index.php>

Dohled lze nařídit i nad dětmi útlého věku, z důvodu nedostatečné péče matky (rodičů), tedy z tzv. sociálních důvodů. Sociální pracovnice sleduje péči o děti a jejich zaopatření. Soudu se pak podávají písemné zprávy.

Péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost (uvedené v ustanovení § 6 odst. 1 zákona

č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) spočívá v poskytování pomoci při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů, s cílem umožnit jim začlenění do společnosti.

Obecní úřad při péči o tyto děti například zaměřuje svoji pozornost na využívání volného času těchto dětí, věnuje pozornost dětem z rodin s nízkou sociální úrovní, spolupracuje se školami, pověřenými osobami, zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.⁴⁹

Poradenská a výchovná činnost v péči o děti a na úseku sociálně-právní ochrany dětí

Manželské a předmanželské poradny pomáhají udržovat příznivé rodinné, manželské, partnerské a mezilidské vztahy a odstraňovat jejich narušování.

Domovy pro matky s dětmi poskytují osamělým matkám s malými dětmi a výjimečně též osamělým těhotným ženám, které se ocitly v obtížné situaci, ubytování, výchovnou a poradenskou péči, popřípadě jiné sociální služby, zejména pomoc při zprostředkování zaměstnání, při umístění dětí v předškolních zařízeních a při řešení jejich bytových potřeb v součinnosti s příslušnými státními orgány. Při vytvoření vhodných podmínek lze přijmout i osamělé otce s dětmi.

Výchovná a poradenská péče je službou sociální péče a poskytuje se bez úhrady.

Podle ustanovení § 11 zákona o sociálně-právní ochraně dětí v rámci výkonu poradenské činnosti obecní úřad obce s rozšířenou působností tak například pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte, pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou.⁵⁰

⁴⁹ JANOUŠKOVÁ, K. (ED.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 67.

⁵⁰ JANOUŠKOVÁ, K. (ED.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 68.

5 Financování sociálních služeb

V České republice je zaveden systém financování činností organizací, které poskytují své služby občanům ohroženým sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučeným, do kterého jsou zapojeny státní instituce na různých úrovních. Na ně je možné obrátit se při žádosti o poskytnutí finančních prostředků na činnost týkající se sociální práce s touto cílovou skupinou.⁵¹

Na financování sociálních služeb mohou být poskytnuty dotace ze **státního rozpočtu** a dotace **z rozpočtů obce** nebo **kraje**. V souladu se zákonem **č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech** a o změně některých souvisejících zákonů na poskytnutí dotace není právní nárok. S účinností od 1.1. 2008 jsou krajské úřady povinny podílet se na finanční kontrole využití dotací na zajištění poskytování sociálních služeb poskytovatelům zapsaným v registru.⁵²

Hlavní úkolem **Ministerstva práce a sociálních věcí** je příprava dlouhodobých systémových opatření a příslušných právních předpisů a podpora rozvoje kvality poskytovaných sociálních služeb. Jde například o podporu občanských a svépomocných aktivit, tj. neziskového sektoru. V této oblasti podpory ministerstvo realizuje dotační řízení, jehož cílem je přispívat na provoz a rozvoj sociálních služeb poskytovaných nestátními neziskovými organizacemi. **Dotační řízení** je vyhlašováno **každoročně**.⁵³

Ministerstvo práce a sociálních věcí vypisuje dotační grantové řízení k poskytnutí finančních prostředků ze státního rozpočtu pro poskytovatele sociálních služeb, a to ve dvou programech. Prvním z nich je podpora služeb, které mají regionální a místní charakter, druhým pak program podporující sociální služby, které mají celostátní či nad regionální charakter.⁵⁴

⁵¹ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 323.

⁵² KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E.: Sociální služby a příspěvek na péči, ANAG, Olomouc, 2008, s. 160.

⁵³ MPSV.CZ: Sociální služby, [online], 2008, [cit.19.března 2009], URL:<<http://www.mpsv.cz/cs/9>

⁵⁴ JANOUŠKOVÁ, K., (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s.324.

Dotace může být poskytnuta prostřednictvím rozpočtu **kraje** k **financování běžných výdajů** souvisejících s poskytováním sociálních služeb v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb.

Žádost o poskytnutí dotace na příslušné následující rozpočtové období předkládá krajský úřad ministerstvu. Ministerstvo prováděcím právním předpisem stanoví bližší pravidla a podmínky pro poskytnutí dotace, postup pro podání žádosti, postup a kritéria pro hodnocení žádosti a stanovení výše dotace, pravidla a podmínky pro čerpání, kontrolu a vyúčtování dotace pro rok.⁵⁵

5.1 Dotace z rozpočtu obce a kraje

Na financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb poskytovatelům sociálních služeb kteří jsou zapsáni v registru, se podílejí **obce** a **kraje** poskytováním dotací ze svých rozpočtů podle **zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů**, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶

V našich podmínkách je prvotní institucí, u které mohou žádat organizace poskytující služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučené, **magistrát, městský či obecní úřad**. Magistrát, městský či obecní úřad zpravidla vypisuje **dotační výběrové řízení** pro poskytovatele poskytující sociální služby pro osoby ve složitých životních situacích (např. zejména osobám bez domova, po návratu z výkonu trestu aj.), tzn. pro osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením. Podmínkou pro získání finanční podpory kromě formálních kritérií je, že poskytovatel musí poskytovat své služby na daném území města, popř. být začleněn do sítě sociálních služeb v rámci komunitního plánování města.

Další organizací, která může poskytnout finanční podporu pro organizace poskytující služby osobám ohroženým sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučeným, je **krajský úřad** daného kraje. Jedná se o nabídky podpory v rámci **dotačních výběrových řízení** pro organizace poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením a sociálně vyloučeným. Nabídka podpory pro tyto organizace je odlišná dle jednotlivých krajských úřadů. Každý úřad má svůj vlastní formulář žádosti o finanční podporu, do kterého je potřeba

⁵⁵ SOKOL, R., TREFILOVÁ, V: Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních soc. služeb, ASPI, Praha, 2008, s. 172.

⁵⁶ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E.: Sociální služby a příspěvek na péči, ANAG, Olomouc, 2008, s. 161.

zaznamenat základní osnovu projektu, tzn. hlavní cíl projektu, jeho aktivity, definici cílových skupin, rozpočet projektu aj.⁵⁷

5.2 Grantové financování nestátních subjektů

Jde o systém akreditací pro poskytovatele služeb založený na definování standardů služeb. Zásadní odlišnost systému grantů od nárokového státního či obecního financování je jeho nenárokovost, tzn., že nestátní organizace nemá na přidělení finančních prostředků právní nárok. Nestátní organizace podávají své žádosti formou projektů. Sociální služby podporuje především ministerstvo práce a sociálních věcí.⁵⁸

Nadace a nadační fondy

Dalším zdrojem pro finanční prostředky podporující projekty organizací poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučeným jsou nadace.

Nadace je forma nestátní neziskové organizace, která je legislativou vymezena jako účelové sdružení majetku, jehož hlavním posláním je poskytování nadačních příspěvků, grantů, třetím osobám. Svou podstatou představují zdroje finančních prostředků pro veřejně prospěšné aktivity. Jedná se zejména o výnosy z vlastního majetku, ze sbírek a darů od občanů či podniků. V současnosti působí v České republice přes **360 nadací**, které se podílejí na podpoře mnoha různorodých oblastí a aktivit ve všech regionech. Jejich činnost se řídí zákonem o nadacích a nadačních fondech č. 227 Sb. v platném znění.

Mezi nejvýznamnější nadace v České republice, kam lze podávat žádosti o finanční podporu, se řadí Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS). Hlavním předmětem činnosti NROS je poskytování nadačních příspěvků v rámci jednotlivých programů na konkrétní projekty nestátních neziskových organizací registrovaných v České republice, jakými jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a účelová zařízení církve.⁵⁹

NROS jako jedna z nadací administrovala v minulém období 2004 – 2006 tzv. Globální grant, spolufinancovaný Evropským sociálním fondem. Hlavním cílem Globálního grantu je

⁵⁷ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 323.

⁵⁸ MATOUŠEK, O. A KOL.: Metody a řízení sociální práce, Portál, Praha, 2003, s. 337.

⁵⁹ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách., Ostrava, 2007, s. 324.

vyrovnání příležitostí v přístupu ke vzdělání, zaměstnání a dalšímu společenskému a pracovnímu uplatnění příslušníků skupin ohrožených sociálním vyloučením. Specifickým cílem Globálního grantu je posílení kapacity nestátních neziskových organizací, které realizují programy zaměřené na sociální integraci sociálně vyčleněných osob nebo osob ohrožených sociální exkluzí, rozšíření nabídky a dostupnosti sociálních služeb podle potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením.⁶⁰

Dalším zdrojem finančních prostředků je např. **Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové**, která přerozděluje finanční prostředky v 5 základních oblastech. Jednu z nich tvoří sociální programy. Žadateli jsou neziskové organizace, které poskytují služby sociální prevence pro děti, mládež a dospělé ohrožené sociálním vyloučením.⁶¹

Kromě nadací působí v České republice i nadační fondy. Zákon o nadacích a **nadačních fondech** č. 227/1997 Sb. jej chápe jako sdružení majetku, oproti nadacím však nemusí mít povinné minimální nadační jmění (u nadací činí minimální výše nadačního jmění 500 tisíc. Kč.) Nadační fondy poskytují nadační příspěvky, v současnosti jich je v České republice kolem **900**.

V České republice působí velké množství nadací a nadačních fondů. Každá nadace či fond má svůj vlastní formulář žádosti o finanční podporu, stejně tak má stanovený vlastní postup přijímání a vyhodnocování žádostí o finanční podporu.⁶²

5.3 Evropský sociální fond

Členstvím v Evropské unii vzniká České republice nárok na čerpání prostředků ze strukturálních fondů, tedy i z Evropského sociálního fondu. Tento fond, do kterého každá členská země přispívá, slouží ke zvyšování zaměstnanosti a životní úrovně a ke zmírnění rozdílů mezi jednotlivými členskými zeměmi v těchto oblastech.

⁶⁰ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 324.

⁶¹ JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 326.

⁶² JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostrava, 2007, s. 327.

Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (dále jen ESF) je nejstarším ze všech strukturálních fondů. V současné době je hlavním nástrojem sociální politiky a politiky zaměstnanosti EU. Je klíčovým finančním nástrojem pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti.

Hlavním posláním ESF je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů.

Cíle ESF:

- pomoc nezaměstnaným lidem při vstupu na trh práce
- rovné příležitosti pro všechny při přístupu na trh práce
- sociální začleňování, pomoc lidem ze znevýhodněných sociálních skupin při vstupu na trh práce
- celoživotní vzdělávání
- rozvoj kvalifikované a přizpůsobivé pracovní síly
- zlepšení přístupu a účasti žen na trhu práce

Základní programy Evropského sociálního fondu

Programy, které umožňují čerpání prostředků z ESF v oblasti lidských zdrojů v České republice a hlavním městem Praze jsou:

- OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)
- OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK)
- OP Praha – Adaptabilita (OPPA)⁶³

Regionální politika Evropské unie patří mezi nejvýznamnější aktivity. Motivů pro založení regionální politiky EU bylo několik, převážně však ekonomické, sociální, politické a později i ekologické. Její hlavní cíl představovalo zvýšení ekonomické a sociální soudržnosti a tím snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů.⁶⁴

⁶³ Evropský sociální fond v ČR, ESF v ČR, [online], 2008, [cit. 9. února 2009], URL:< <http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>

⁶⁴ MAREK, D., KANTOR, T.: Příprava a řízení projektů strukturálních fondů EU, Barrister & Principal, Brno, 2007, s. 19.

Čerpání finančních prostředků v rámci regionální politiky EU je realizováno pomocí tzv. **operačních programů**. Operační programy jsou popisem souhrnných priorit, řízení a finančních zdrojů a upřesňují oblasti intervencí na národní úrovni i v jednotlivých regionech dané členské země. V konečném důsledku o jejich schválení rozhoduje Evropská komise.⁶⁵

Regionální operační programy (ROP) navazují na sektorové operační programy a řeší problémy v rámci regionů příslušné země. Snaží se tak využít potenciál daného území a přispět k jeho vyváženému rozvoji. Řídícím orgánem zodpovědným za řádnou realizaci regionálního operačního programu je Regionální rada příslušného regionu soudržnosti.⁶⁶

⁶⁵ MAREK, D., KANTOR, T.: Příprava a řízení projektů strukturálních fondů EU, Barrister & Principal, Brno, 2007, s. 39.

⁶⁶ MAREK, D., KANTOR, T.: Příprava a řízení projektů strukturálních fondů EU, Barrister & Principal, Brno, 2007, s. 46.

6 Azylová zařízení

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 57 definuje azylový dům takto:

„Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.“ Služba obsahuje základní činnosti mezi které patří *„poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“*

Azylová zařízení je třeba vymezit jako zařízení, která slouží pro sociální práci s lidmi bez přístřeší a nabízí jim potřebnou péči, jejíž součástí je i zabezpečení základních životních podmínek. Jejich podstatným odlišovacím znakem je skutečnost, že jsou v nich vůči klientům uplatňovány odborné postupy sociální práce, že nejde jen o ubytování a jídlo, ale o určitý sociální program.

Potřeba azylové péče

Azylová péče je v České republice v oblasti sociálních služeb poměrně mladým typem aktivit. Její potřeba je však vysoce aktuální. Azylové domy začaly vznikat počátkem roku 1990. Již tehdy si několik lidí uvědomovalo vážnost této problematiky, a proto vzniklo Sdružení provozovatelů azylových domů (SAD.). Zahrnuje azylové domy nejen pro matky s dětmi, ale i pro ženy, muže a seniory.

Z oficiálních dokumentů MPSV i vlády, zejména z vládního návrhu zásad zákona o sociální pomoci lze vyvodit významný obsahový posun od **sociální péče** (pečující) k **sociální pomoci** (pomáhající překonat obtížnou sociální situaci). Tento posun se odráží v akcentování jednotlivých aktivit v oblasti sociální pomoci. Jde o sociální poradenství, činnost krizových a kontaktních center, azylových zařízení apod. Tato schopnost okamžité účinné intervence se akcentuje i v dávkové oblasti. Na druhé straně se rozšiřují podmínky pro vznik nároků na trvalé zabezpečení cestou sociálních dávek. Předpokládá se odpovědnější přístup klientů, jejich rodin, širší možnost individuálního posuzování splnění podmínek apod.⁶⁷

⁶⁷ BAUMRUKOVÁ, P., A KOL.: Obce, města, regiony a sociální služby: Socioklub, Praha, 1997, s. 115.

6.1 Charakteristika azylového zařízení pro matku a dítě

Azylový dům **pro matku s dětmi** je specifický svým zaměřením, neměl by být pouze ubytovnou. Matky s dětmi jsou specifickou skupinou, která potřebuje větší soukromí, děti větší péči. Odlišný je také způsob práce v domě pro matky s dětmi, s každou klientkou se pracuje individuálně. V tomto zařízení má matka možnost řešit nepříznivou situaci ve spolupráci sociálních pracovníků, které matce mohou poradit, kam se obrátit, co je třeba dělat při řešení její situace.

Azylové domy jsou určeny pro matky s dětmi, které se ocitnou v krizové životní situaci spojené se ztrátou bydlení. Tyto ženy potřebují často nejen přístřeší, ale též další doprovodné sociální, psychologické či zdravotní služby a poradenství. Dále se očekává, že se matky budou účastnit sociálních programů, do nichž může patřit výcvik sociálních dovedností, vzdělávání, rekvalifikace apod. Cílem je pomoci jim v hledání trvalého řešení jejich problémů a v zajištění samostatného života v budoucnu.⁶⁸

Azylová zařízení pro matku a dítě mohou vyhledat matky, které se ocitly bez přístřeší z různých příčin, jako je vypovězení nebo neprodloužení nájemní smlouvy. Například otec je ve výkonu trestu a matka s dítětem si nemůže dovolit platit výši nájemného. Další příčinou může být to, že slušné, moderní rodině majitel nájemního bytu zhorší podmínky bydlení natolik, že rodina nemůže v bytě zůstat. V takovém případě je azylový dům (dále jen AD) pro rodinu jen přestupem. Setkáváme se i s případy, kdy se matka, která zažívá násilí, rozhodne změnit svou situaci a vyhledá pomoc. Ve zvláště závažných případech je možné pro zajištění bezpečnosti matky a jejích dětí poskytnout utajené ubytování s utajenou adresou. Zde mohou najít bezpečí a klid pro další řešení jejich situace.

V častých případech dochází k situaci, že osamělé matky s dětmi v době, kdy vyhledávají pomoc azylového domu, procházejí zároveň pro ně psychicky náročným soudním řízením (např. spory o přidělení dětí do péče, majetková vypořádání, domácí násilí apod.).

Považuji za důležité se zde zmínit i o tom, že některé azylové domy nabízejí možnost dočasného ubytování i celým rodinám.

⁶⁸ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.): Sociální práce v praxi, Portál, Praha, 2005, s. 48.

6.2 Programová náplň pobytu a zájmová činnost matek

Během pobytu v azylovém zařízení by se matky měly zúčastňovat minimálně pravidelných setkání s vedením domova, případně s odborníky. Bylo by dobré zajistit, (hlavně nepracujícím matkám), i sociálně výchovné programy a nabídnout jim získání či rozvíjení zájmových činností. V nabídce domovů mohou být programy zaměřené na přípravu ženy na úlohu matky osamělé i matky v rodině, na péči o dítě a zlepšení vztahu k němu, případně i k partnerovi, rekvalifikační programy na dokončení odborného vzdělání či odborného zaškolení, programy na výuku domácího hospodaření, vaření, ručních prací včetně práce s šicím strojem, práce s PC atd. Tyto programy by měly zajistit, aby po opuštění domova byly matky společensky a ekonomicky samostatné. Výsledkem pomoci a úsilí azylových domů pro matky s dětmi by měla být resocializace matky a její navrácení a zapojení se do společnosti.

Matka má příležitost a šanci využít služeb poskytovaných v AD. Záleží však na ní samé, na její motivaci, jak tuto šanci využije.

V azylovém domě mohou matky s dětmi vést samostatný a plnohodnotný život a jejich denní program provádět tak, jak byly doposud zvyklé. Matce je přidělen vlastní pokoj, kde má společně s dětmi naprosté soukromí. Nikdo jí nepředepisuje žádný denní program. Za průběh dnů, které v AD s dětmi stráví, je zodpovědná pouze ona. Během pobytu v AD chodí děti nadále do školy, matky do práce, jako tomu bylo, když ještě bydlely doma. Samozřejmě kromě případů, kdy matka není zaměstnána, je na mateřské dovolené, nebo to není možné z důvodu její bezpečnosti.

Znamená to, že všechny matky jsou nezávislé, samostatně se o sebe starají, ale vlastně se vyskytují v jakémsi společenství. Mohou si se svými spolubydlícími pomáhat a navzájem se podporovat, například i v takových otázkách, jako je vaření nebo hlídání dětí, nebo se mohou podporovat psychicky, jedna druhé naslouchat a diskutovat. V AD si mohou matky odpočinout a začít zase normálně žít, aniž by se musely obávat o své zdraví nebo svůj život. Zde mohou najít své útočiště. Matka má dostatek času promyslet si a zhodnotit svoji životní situaci, zvláště v oblasti bydlení, zaměstnání, případně si ujasnit svůj vztah s partnerem. Během pobytu v AD mají matky možnost být v kontaktu s profesionálními a vyškolenými odborníky, a to z oblasti například pedagogiky nebo psychologie. Pokud si potřebují o něčem promluvit, nechat si poradit, anebo s čímkoli pomoci, mohou se na ně bez váhání obrátit. Jsou zde pro ně.

6.3 Cílová skupina – matky s dětmi

Charakterizovat osamocené matky s dětmi, které vyhledávají pomoc v azylovém zařízení, není jednoduché. Můžeme sem zařadit matky jak bezproblémové, které potřebují jen krátkodobé ubytování, tak matky, které mají i řadu dalších problémů. Jedná se o ženy, které přicházejí z různých důvodů. Nejčastější příčinou je ztráta bydlení. Dalším problémem je finanční situace klientek (klientka ztratila zaměstnání a v důsledku toho nemá peníze na zaplacení nájemného a nájem jí není prodloužen).

Jsou to většinou matky s nižším sociálním statusem, matky se základním, nebo nedokončeným vzděláním a zřídka absolventky se středoškolským vzděláním. Sociální prostředí, ze kterého přicházejí, je různorodé. Pocházejí z neúplných rodin, nebo vyrůstaly v dětských domovech, často jsou to matky svobodné, nebo rozvedené. Široké je také spektrum počtu a věkové hranice dětí.

Osamělými se rozumí hlavně matky, nebo těhotné ženy, které jsou bez stálého partnera, ale i vdané ženy, jejichž manžel je například dlouhodobě hospitalizován v zařízeních léčebně preventivní nebo sociální péče, je ve vyšetřovací vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, či opustil rodinu, ale manželství stále formálně trvá. Osamělými se rovněž rozumí ženy v rozvodovém řízení, kde je riziko ohrožení dětí a matky ze strany manžela, či není dořešeno majetkové vyrovnání mezi rozvádějícími se manželi.

6.4 Cíle klientek

Při příchodu matek do azylového zařízení je klientce přidělena klíčová sociální pracovnice. Společně konzultují situaci a vytváří společně individuální plán, což jsou jednotlivé kroky, cíle, které klientka dodržuje a snaží se společně s pomocí sociální pracovnice o jejich dosažení a tím o zlepšení a vyřešení problémů klientky a její životní situace. Sociální pracovnice v průběhu pobytu klientky kontroluje plnění vytčených cílů a konzultuje průběžné plnění cílů s klientkou.

Cíle klientek můžeme rozlišit na krátkodobé a dlouhodobé. Nejčastější **krátkodobé cíle** jsou například najít si zaměstnání, zaplatit finanční dluh, zaregistrovat se u lékaře, přihlásit děti do školy, dohlížet nad přípravou dítěte do školy, řádně se starat o děti i domácnost, udržovat

pořádek v bytové jednotce, respektovat a dodržovat řád střediska a jeho nařízení aj. Mezi **dlouhodobé cíle** lze zařadit vyřešení bytové situace, získání samostatného bydlení, získání dětí do péče, nalezení vhodného partnera, který by byl schopen zabezpečit rodinu, splácení dluhů, udržení si zaměstnání a vyřešení tak tíživé finanční situace, dořešení pravidel styku dítěte s otcem atd.

6.5 Péče o matku a dítě

Dům pro matku a dítě je potřebné zařízení, protože matka s dítětem mohou zůstat spolu a nemusí docházet k jejich oddělení, což by mohlo narušit jejich vzájemný vztah. Azylový dům se snaží pomoci matkám v jejich nepříznivé životní situaci a především hájí zájmy dítěte.

Důležitou oblastí sociální práce je naučit matky vést domácnost, dodržovat správné hygienické návyky. Některé z matek nejsou schopné tyto věci zvládat, zvláště pokud jde o velmi mladou matku, která vyrůstala v rodině, kde tyto základní životní návyky nebyly hlavní prioritou, nebo vyrůstala v dětském domově. Myslím si, že určitou roli zde může hrát i absence matky, neboť úloha matky je ve vývoji dítěte nenahraditelná, a to zvláště po stránce citové. Personál AD je proto nucen doučovat matky chybějícím dovednostem. Tyto problémy se samozřejmě netýkají všech matek. Jsou matky, které zvládají péči o rodinu dobře.

Sociální pracovnice by měly naučit matky tomu, aby dokázaly zvládnout péči o domácnost a své děti a vše, co s tím souvisí. Veškeré snahy a aktivity jsou směřovány k řešení její situace.

V azylovém domě se matce a dětem věnují podle potřeby speciální pedagog či psycholog a sociální pracovnice. Je vytvářeno takové prostředí, aby se v něm matka s dítětem cítily dobře a mohly zde rozvíjet různé schopnosti a dovednosti. Je snahou zapojit klientky do společného programu, navodit atmosféru, aby se zapojily. Zájem ze strany matek je někdy velmi malý, z počátku o aktivizační program nejeví zájem a pak jsou rády, že se programu zúčastní rozpovídají se a něčemu se i přiučí. Vybrat program, který by všem vyhovoval, není jednoduché, zájmy klientek mohou být různé. Záleží na vzdělání, počtu dětí, jaké jsou zájmy matek a dětí, zda chodí do zaměstnání, či nikoli apod.

6.6 Sociální práce v domě pro matku a dítě

Sociální práce je nezbytnou součástí činnosti azylového domu pro matky s dětmi. Tato práce by se dala vymezit jako cílený, přímý a plánovitý kontakt sociální pracovnice s klientkou za účelem působení, ovlivnění, motivace a nasměrování klientek v jejich chování, dovednostech a postojích k dětem, k personálu a pomoc při řešení krizové situace, její překonání. Zahrnuje také pomoc při kontaktech s úřady, řešení problému s odborníky a pomoc při vyřizování osobních záležitostí.

Spadá sem také administrativní práce jako zavedení evidenčních karet při přijímání a sestavení individuálních plánů, které by klientkám co nejvíce vyhovovaly.

Matky mají hodně problémů, které musí vyřešit. Navíc se v azylovém domě mohou vyskytnout problémy i mezi matkami samotnými. Při společném soužití se potkávají téměř každý den. Některé z nich jsou nepřizpůsobivé a svým chováním vyvolávají konfliktní situace jak s ostatními matkami, tak s personálem. Pokud má matka velké problémy (například nevychází s financemi, nedaří se jí nalézt bydlení), může se její napětí negativně odrážet ve vztahu k dítěti. Sociální pracovnice by měla takovou situaci umět rozpoznat a reagovat na ni vhodným způsobem, měla by být schopna vést rozhovor, který by matku uklidnil, a s její pomocí se snažit problém řešit.

Sociální pracovnice pomáhá matce v její nelehké situaci ke zvládnutí adaptace v azylovém domě. Důležité je, aby matka zvládla izolaci od svých přátel, příbuzných.

Přítomnost psychologičky a sociálních pracovníků je proto velmi důležitá. Domnívám se, že matka by měla získat pocit, že se jí personál AD snaží ve všem pomoci, že mu může důvěřovat, a neměla by se bát svěřit se se všemi svými problémy.

V sociální práci v azylovém domě se neustále prolíná **pomoc a kontrola**. Důležité poznatky o chování matek se zapisují do karet.. Karty jsou dostupné všem pracovníkům a tak se nejlépe dosáhne úspěchu, alespoň částečného. Jednou za týden se koná provozní porada, na které je přítomen ředitel střediska, sociální pracovnice a matky. Na poradě se diskutuje o tom, co by se dalo zlepšit, maminky mohou vyjádřit své připomínky a návrhy.

Sociální práce v domě pro matku a dítě je zmírňování, odstraňování existujících problémů a řešení nepříznivé situace týkající se matky a dítěte.

„Azylové turistiky“

Azylové domy se specializují na skupinu matek s dětmi, nabízejí jim služby, pomáhají jim sociální pracovníci, odborníci a výsledky se u mnoha případů dostaví dříve či později. Existuje však skupina matek, které putují z jednoho azylového domu do druhého. U této skupiny matek se vyskytují některé podobné znaky. Tyto znaky snižují úspěšnost matek v hledání bydlení a zapojení se do běžného života. Jedním ze znaků je větší počet dětí. Zvláště matky romské národnosti mají cestu k bydlení obtížnější než ostatní populace. Při hledání bytu odpovídají na různé nabídky, ale v okamžiku osobního setkání s majitelem bytu může dojít k odmítnutí z důvodu obav majitele bytu z neplatičů, z nedodržování splátek, nebo z nedodržování smlouvy. Dalším častým znakem je, že takové klientky pocházejí ze sociálně slabých, dysfunkčních rodin, z rodin špatně pečujících o potomky, nebo nepoznaly jinou než ústavní výchovu.

7 Dům pro matku a dítě

Tato práce se zabývá sociální péčí o matku a dítě, které se z nejrůznějších příčin ocitly v nepříznivé životní situaci a jsou nuceny z různých příčin opustit svůj domov a hledat pomoc v různých sociálních zařízeních, jako je dům pro matku a dítě. Matek, které se do situace, kdy se jim rozpadá rodina, ztrácí bydlení a nebo jsou již od počátku na výchovu svých dětí samy, přibývá.

Cílem dotazníkového šetření je zjistit, s jakými cíli klientky do střediska přicházejí, zda se jejich představy naplňují či nikoli, je-li toto zařízení pro klientky přestupem nebo cílem.

Hlavním cílem práce je zjistit, jakým způsobem azylové zařízení pomáhá matkám s dětmi v reintegraci, zjistit jaké cíle a očekávání mají matky s dětmi v porovnání s realitou.

Díličními cíli výzkumné práce je zjistit, jaké sociální služby azylové domy nabízejí, jaké finanční podmínky pro svoji činnost má azylové zařízení ve Vlašimi v porovnání s podmínkami s azylovým zařízením Mokrovraty. Jaká je spokojenost se sociálními službami poskytovanými oběma sledovanými azylovými domy, jaké činitele hrají roli v návratu matek do běžného způsobu života.

Stanovená **hypotéza** zní: sociální služby ve zkoumaných zařízeních mohou naplnit očekávání klientek.

7.1 Metodika průzkumu

Použila jsem metodu rozhovoru se sociálními pracovníci a řediteli azylových domů, dále metodu zkoumání interních materiálů, které jsem měla k dispozici. Pomocí těchto metod jsem zjišťovala informace o celkovém provozu azylových zařízení.

Ze zjištěných údajů byl proveden popis a komparace jednotlivých ukazatelů dvou zkoumaných azylových domů.

Výzkumným vzorkem jsou klientky AD ve Vlašimi a klientky AD v Mokrovratech.

8 Dům pro matku a dítě ve Vlašimi

Diakonie Českobratrské církve evangelické – středisko ve Vlašimi je státem akreditovaná nezisková organizace s právní subjektivitou. Je poskytovatelem sociálních služeb na území Středočeského kraje.

Diakonie ČCE – středisko ve Vlašimi převzalo práci občanského sdružení Exodus. Sdružení Exodus založili v prosinci v prosinci 1992 tehdejší představitelé benešovského sboru Českobratrské církve evangelické. Zejména šlo o pomoc mládeži, která se dostávala do různých úskalí. V roce 2005 proběhlo jednání mezi občanským sdružením a Diakonií ČCE. Na jeho základě zřídil benešovský sbor ČCE středisko Diakonie ve Vlašimi a zvolil jeho představenstvo. Toto středisko převzalo k 1.1. 2006 práci i budovu.

Středisko bylo zpočátku koncipováno jako pobytová služba pro mladé lidi od 18 do 26 let bez rodinného zázemí, kteří se dostali do tíživé životní situace. Tato služba je nazvána v souladu se zákonem o sociálních službách jako Dům na půl cesty.

V průběhu roku 2006 byla zaregistrována zvyšující se poptávka po azylu pro matky s dětmi. V roce 2007 byla činnost střediska rozšířena o poskytování nově zaregistrované služby jako dům pro matku a dítě (dále jen DMD).

Jedná se o službu azylového typu pro matky s dětmi, které se ocitly v nepříznivé životní situaci. V roce 2007 byly také rozšířeny ubytovací kapacity střediska, takže nyní může středisko poskytnout přechodný pobyt až 9 maminkám s dětmi a 8 mladým lidem. Celková kapacita střediska činí zhruba 32 lůžek ve 13 ubytovacích jednotkách, což závisí na počtu dětí v péči ubytovaných matek.

Domov pro matky s dětmi poskytuje služby osamělým plnoletým matkám s dětmi do 18 let věku (matky svobodné, rozvedené, ovdovělé, dále matky, jejichž manžel, či partner je dlouhodobě hospitalizován, nebo se nachází ve výkonu trestu, eventuálně ve vyšetřovací vazbě, matky s dětmi, které jejich partneři opustili, nebo pro matky s dětmi, které se staly oběťmi domácího násilí).

Ubytovány jsou přednostně žadatelky s trvalým pobytem na území Středočeského kraje.

Z ubytování jsou vyloučeny osoby závislé na návykových látkách, osoby trpící přenosnými chorobami, osoby vyžadující speciální potřeby – vozíčkáři, nevidomí, neslyšící a matky, které nedosáhly 18 let věku.

Ve středisku je celkem **9 ubytovacích jednotek**. Tři samostatné byty a šest pokojů. Každý byt má svou kuchyň a sociální zařízení. Obyvatelky pokojů využívají společně 2 kuchyně a 3 koupelny s WC.

Nyní ve středisku pracuje 8 zaměstnanců na plný úvazek, včetně ředitele.

Od založení azylového zařízení pro matku a dítě vyhledalo pomoc do října 2008 celkem 29 matek s dětmi. Poskytnuté azylové ubytování má charakter ubytování přechodného, nejdéle na období 1 roku.

Cílem Domova je poskytovat dostatek času a prostoru k řešení krizové životní situace v bezpečném prostředí.

Několikrát jsem navštívila zařízení, které se nachází na hlavní silnici směrem na Benešov. Je to starší dům vilového typu po částečné rekonstrukci. Pozemek, který obklopuje budovu střediska a je v jeho vlastnictví, leží na prudkém skalnatém břehu nad řekou Blanící. To, že se podařilo tento pozemek do vlastnictví střediska získat, přináší nejen radost, ale také starosti a to především při zajištění bezpečného pohybu klientek a jejich dětí.

Život střediska se především řídí vnitřními řády a smlouvou o poskytnutí služby mezi uživatelem služby a ředitelem střediska. Na druhou stranu jsou obyvatelé tohoto domu naprosto svobodní lidé. Pokud lze, chodí do zaměstnání, děti navštěvují běžné školy, mladé matky pečují o děti, vaří, perou, atd. Klientky navštěvují město, nakupují, chodí do parku, baví se. Středisko pro ně připravuje různé činnosti, jako přípravu na různé svátky, mohou se naučit ruční práce atd. Je stanovena hodina návratu z města a další pravidla. Na chod střediska dohlíží nepřetržitá čtyřadvacetihodinová služba sociálních pracovníků. Klientky mají pouze povinnost uklízet prostory střediska a pomáhat po velmi krátkou dobu (půl hodiny denně) ve prospěch budovy střediska pracemi, které jim určí služba. Důležitou povinností jsou platby za služby, které jsou sice nízké, nicméně povinné.

Sociální pracovníci střediska pomáhají klientkám s problémy, se kterými si nevědí rady, nebo je nemohou z objektivních důvodů vyřešit. Středisko využívá i služeb externistů, odborných lékařů, psychologů nebo psychiatrů. Tyto služby mohou klientky využívat dobrovolně podle potřeby.

Sociální problémy, které v dnešní společnosti existují, postihují velmi často právě maminky s dětmi. Informovanost o službách tohoto střediska je na Vlašimsku stále nízká. Lidé z Vlašimi nebo blízkého okolí často nevědí, že Vlašim má možnost tohoto přechodného náhradního ubytování včetně sociálních služeb.

Domov pro matku a dítě ve Vlašimi je **registrován Ministerstvem kultury ČR. Zřizovatelem je Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Benešově**. Za hospodaření a práci je odpovědné ústředí Diakonie ČCE a na práci Domova dohlíží dozorčí rada organizovaná ČCE v Benešově.

Služby poskytované v AD Vlašim

DMD neposkytuje ubytování a pomoc v akutních krizových situacích. V současné době není dům dostatečně zabezpečen proti útoku agresora, pracovníci nejsou vyškoleni pro poskytování této péče. Pokud oběť domácího násilí či jiné agrese potřebuje akutní pomoc, zprostředkuje jí službu konající pracovník kontakt s Policií ČR nebo se záchranou lékařskou službou, ale neponechá ji ani její děti na krizovém pobytu ve středisku.

Ubytování je základní službou, kterou azylový dům matkám s dětmi poskytuje.

Vedle možnosti ubytování nabízí Sociální program celé spektrum činností v oblasti **socioterapie, ergoterapie a arteterapie**.

Socioterapie

Oblast socioterapie se člení do několika oblastí, které nabízí široké spektrum aktivit.

1. Sociální oblast

- Aktivace k řešení vlastní životní situace.
- Nabídka pohledu na svou životní situaci – „pohled do zrcadla.“
- Vytvoření přehledu dočasného bydlení.
- Zmapování možností v bydlení.
- Vytvoření pozitivních vztahů s rodinou.

- Orientace v sociálních dávkách.
- Samostatnost a orientace v jednání s úřady a odborníky (MěÚ, OSSZ, soudy, ÚP, poradny).
- Zajištění potřebné dokumentace (výpisy z dávek, rodné listy, občanské průkazy aj.).
- Odborné besedy se specialisty (dětský lékař, spec. pedagog, psycholog, soc. pracovníci)
- Spolupráce s ostatními institucemi napomáhající k řešení dané situace (školy, spec. školy, Pedagogicko-psychologická poradna aj.).
- Nabídka studia a rekvalifikace (v rámci ÚP a Diakonie ČCE).

2. Oblast komunikace

- Rozvoj a podpora v komunikaci s dětmi.
- Posilování vzájemných vztahů.
- Vystižení podmínek, které příznivě a nepříznivě ovlivňují chod domácnosti.
- Návčik komunikačních dovedností při jednání s pracovníky institucí.
- Prevence nepříznivých jevů (alkohol, kouření, drogy, potírání slovních vulgarismů).

3. Finanční oblast

- Vytvoření přehledu dosavadních příjmů a výdajů.
- Vytvoření rozpočtu rodiny.
- Zmapování všech pohledávek (splátky, dluhy, spoření, stravné, vedení účtů aj.).
- Nabídka pomoci při založení bankovních účtů a orientace v něm.
- Nabídka pomoci při zahájení finančních aktivit (stavební spoření, pojištění aj.).
- Nabídka pomoci při vytváření finanční rezervy a šetření finanční částky.
- Pomoc při nákupu.

4. Oblast výchovy dětí

- Sledování správného vývoje dětí v různých věkových etapách.
- Pomoc při umístění dětí do školských zařízení (MŠ, ZŠ., Spec. škola).
- Příprava dětí na vyučování.
- Individuální programy pro děti ve spolupráci s matkou.
- Pomoc a podpora při vytvoření vhodného denního režimu pro děti v rodině.
- Nabídka možnosti společných aktivit pro děti v Domově.

Ergoterapie

1. Péče o domácnost

- Zmapování dovedností.
- Zdokonalování a rozšiřování dovedností.
- Praní prádla, úklid v domácnosti.

2. Vaření

- Zmapování dovedností.
- Výuka základů vaření.
- Zdokonalování a rozšiřování dovedností (levné recepty, zdravá výživa)
- Soutěže ve vaření.

3. Ruční práce

- Výuka jednoduchých pracovních činností (batikování, šití, opravy oděvů, apod.).
- Práce s přírodními materiály.
- Výroba textilních hraček.

4. Práce na zahradě

- Jednoduché úkony.
- Pěstování drobné zeleniny a okrasných květin.

Arteterapie

- Individuální programy pro děti s určitými problémy.
- Výtvarné programy pro matku s dětmi.
- Kolektivní programy pro skupinu dětí.
- Kolektivní programy pro samostatné matky.
- Rozvoj estetického vnímání.

Arteterapie a **ergoterapie** jsou prostředky ke zlepšení komunikace mezi matkou a dětmi, ale také prostředkem pro snadnější práci mezi matkou a pracovníky v DMD.

Dále je nabízena bezplatná pravidelná pomoc psychologa a biblioterapie pro děti.

Rozsah služeb záleží na potřebách klientky, která má možnost si z nabídky vybrat.

Dané služby jsou poskytovány na základě dobrovolnosti a dohody mezi klíčovým pracovníkem, vedením zařízení a klientkou.

Jak uvedla sociální pracovnice, klientky aktivizační služby spíše nevyužívají. Jednou za týden mají klientky povinnost účastnit se provozní schůze s vedením, kde mohou diskutovat, vyjádřit svoje připomínky a návrhy. Sociální pracovnice nabídne aktivitu a snaží se klientky motivovat. Například dostaly jako sponzorský dar potřeby na vaření a klientky se zapojí do vaření mimo jiné proto, že je to zadarmo.

Při **vstupním pohovoru** vede s klientkou rozhovor kromě sociální pracovnice také **psycholog**, který je při vstupním pohovoru přítomen vždy. Ten dochází do AD jednou za čtrnáct dní. Dále je tato služba dobrovolná a záleží na klientce, jestli jí bude chtít využít.

Matka je povinna spolupracovat s pracovníky střediska. Součástí spolupráce je sestavení a plnění **individuálního plánu** (dále jen IP).

Matka ucházející se o ubytování v azylovém domě se nachází v situaci, ve které si obvykle neumí poradit sama, a proto je důležitý individuální program zaměřený na komplexní pomoc.

Individuální plán klientky vypracovává pověřený pracovník společně s matkou.

IP vychází z potřeb matky a jejích dětí. S každou matkou je jednáno individuálně a zpětnými dotazy je ověřováno, zda matka probírané problematice rozumí. Na plnění IP se podílí matka sama. Tým domu pro matku a dítě jednotně podporuje matku v její práci. Minimálně jednou za měsíc je plnění IP konzultováno matkou a pověřeným pracovníkem, poté na pracovní schůzce pracovním týmem a ředitelem střediska. Veškeré informace jsou důvěrné, pracovníci jsou vázáni mlčenlivostí. V případě potřeby je IP pozměňován a upravován podle potřeb a možností klientky a jejích dětí.

Příklad možného IP klientek: (viz. Příloha č. 1)

Dále probíhá spolupráce s odbornými lékaři a pediatry, sociálními odbory městských úřadů, mediální a probační službou, Občanským sdružením Rytmus Benešov – agentura pro podporované zaměstnávání, školami, úřady práce.

Středisko je zapojeno do komunitního plánování sociálních služeb na okrese Benešov. Podílí se na práci základní triády jako poskytovatel sociálních služeb.

Jedním z klíčových cílů klientek je vyřešení bytové situace. Vyřešit otázku bydlení bývá problém. Sociální byty ve Vlašimi nejsou. Některé klientky mají podané žádosti a poradníky na přidělení bytu, ale šance na získání městského bytu není téměř žádná. Pro jednu klientku se podařilo získat byt za pomoci AD, které spolupracuje s MěÚ Vlašim. Jak uvedla sociální pracovnice AD, nejvíce klientek odchází z AD **k partnerovi a k rodině**, menší část pak ke

kamarádce, nebo **příbuzným**. Nejméně početná skupina, které se nepodaří zajistit bydlení, odchází do jiného azylového zařízení.

Klientka, která si hledá nájemní ubytování a má větší počet dětí, má tuto situaci ztíženou. Průměrná doba pobytu klientek v AD ve Vlašimi bývá šest měsíců.

Nejčastějším problémem klientek je kromě ztráty bydlení nedostatek finančních prostředků. Z rozhovoru s hlavní sociální pracovnící AD vyplynulo, že některé matky si neváží pomoci AD a neumějí hospodařit s penězi: sociální dávky, které dostanou, jsou schopny utratit během tří dnů.

Sociální pracovníci AD spolupracují se sociálním odborem péče o dítě **MěÚ Vlašim**, s **odbohem péče o osoby v hmotné nouzi**, s odborem **OSPOD** a s jinými institucemi.

V současné době je ve Vlašimi naplněna kapacita všech mateřských škol (dále jen MŠ). Některým klientkám ubytovaným v AD se tak nepodařilo umístit své děti do MŠ. Jedna ze tří MŠ přislíbila AD možná volná místa.

Spolkový dům města Vlašimi slouží jako zázemí pro spolky a neziskové organizace, které pořádají různé odborné přednášky na různá témata pro široké spektrum obyvatel. Klientky AD se tak mohou účastnit besed a přednášek na téma, které je zajímavé.

Uvádím dva **příběhy klientek** z azylového domu ve Vlašimi (**viz příloha č. 2**)

Zdroje financování AD Vlašim

Azylový dům Vlašim
TABULKA č. 1

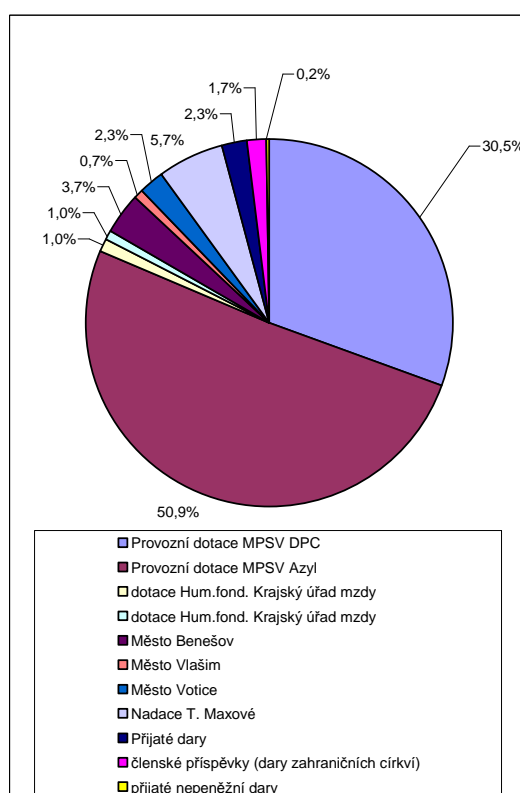
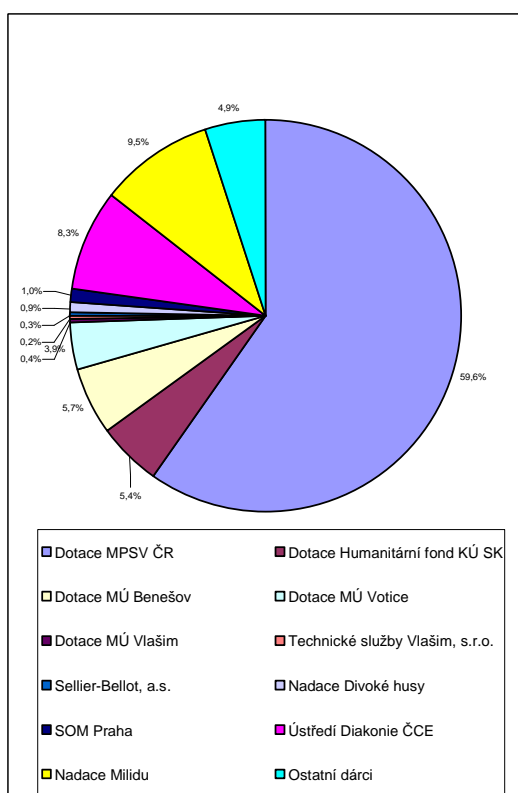
Přehled finančních zdrojů za rok : 2007

Dotace MPSV ČR	1 000 000
Dotace Humanitární fond KÚ SK	90 000
Dotace MÚ Benešov	95 000
Dotace MÚ Votice	65 000
Dotace MÚ Vlašim	6 000
Technické služby Vlašim, s.r.o.	3 000
Sellier-Bellot, a.s.	5 000
Nadace Divoké husy	15 000
SOM Praha	17 000
Ústředí Diakonie ČCE	140 000
Nadace Milidu	160 000
Ostatní dárči	82 000
Celkem	1 678 000

TABULKA č. 2

Přehled finančních zdrojů za rok : 2008

Provozní dotace MPSV DPC	780 000
Provozní dotace MPSV Azyl	1 300 000
dotace Hum.fond. Krajský úřad mzdy	25 000
dotace Hum.fond. Krajský úřad mzdy	25 000
Město Benešov	95 000
Město Vlašim	18 000
Město Votice	60 000
Nadace T. Maxové	145 406
Přijaté dary	59 513
členské příspěvky (dary zahraničních církví)	42 638
přijaté nepeněžní dary	4 673
Celkem	2 555 230

Zdroj: výroční zpráva AD Vlašim

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Humanitární fond KÚ SK – Humanitární fond Krajského úřadu Středočeského kraje

MÚ – Městský úřad

SOM Praha – dceřiná společnost Majetkové, správní a delimitační unie Odborových svazů

ČCE – Českobratrská církev evangelická

Hlavní dotace střediska přichází z Ministerstva práce a sociálních věcí na financování projektu, který Ministerstvo předem schvaluje. Menší část prostředků čerpá též z Humanitárního fondu Krajského úřadu Středočeského kraje. Pak přispívají také městské úřady ze spádové oblasti střediska, tedy z Vlašimi, Benešova a Votic. Středisko usiluje a spravuje další granty a dotace. Z nadací jsou to například Nadace Milidu, Nadace Divoké husy, Nadace Bohemia. Pak jsou tu ještě dobrovolní dárci a sponzoři. Zdrojem financí jsou také platby od klientů, které činí v závislosti na počtu osob a typu služby 60 a více Kč za osobu a den.

Dobrovolnická činnost AD

V létě 2007 navštívili studenti z Holandska azylový dům ve Vlašimi. Vybudovali dětem pískoviště, houpačky, zvelebili zahradu a opravili schody. Navázána byla také spolupráce se SPŠ Vlašim, kdy studenti pod vedením svých pedagogů vymalovali, opravili podlahu v koupelně atd. Dále do AD dochází tři studentky z místního gymnázia, které se věnují dětem, doučují je, pracují s nimi a také si s nimi hrají.

9 Azylový dům sv. Ludmily v Mokrovratech

V roce 2006 byl v **Mokrovratech** u Dobříše dobudován Azylový dům svaté Ludmily, který slouží jako **centrum pro podporu sociálně slabých rodin**. AD byl vybudován během tří měsíců z hrubé stavby, která byla koupena od soukromých majitelů a otevřen byl 23. července 2006. Azylový dům se nachází v moderní budově na kraji obce, v zahradní zástavbě. Na první pohled působí jako rodinný dům obklopený zahradou. Maximální kapacita je **27 klientů včetně dětí**.

AD sv. Ludmily patří **Farní charitě Starý Knín** a své služby nabízí již třetím rokem. Za dva a půl roku našlo v AD dočasný domov 38 žen a mužů a 48 dětí.

Azylový dům sv. Ludmily v Mokrovratech poskytuje dočasné ubytování rodinám, které ztratily svůj vlastní domov. Mohou se zde ubytovat úplné i neúplné rodiny, které se z důvodu nepříznivé sociální situace ocitly bez přístřeší. Přístřeší a pomoc v AD naleznou také ženy-matky, které se v nedávné době setkaly s domácím násilím, nebo byly komerčně zneužívány. Klientům je poskytováno zázemí, podpora v samostatnosti, s každým je individuálně pracováno. Cílem je návrat klientů do plnohodnotného života, do společnosti a do pracovního procesu.

Centrum na podporu sociálně slabých rodin v Mokrovratech u Dobříše poskytuje termínované ubytování těmto cílovým skupinám:

- úplným i neúplným rodinám s nezaopatřenými dětmi, včetně těhotných žen od 7. měsíce těhotenství, které jsou bez přístřeší, v hmotné nouzi, pomoc zde také naleznou i otec, pečující o své děti sám
- obětem domácího násilí
- obětem vykořisťující práce
- obětem obchodu s lidmi
- lidem bezprostředně postiženým živelnou katastrofou
- osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách

Azylový dům poskytuje podle zákona č. 108/2006 Sb. **ubytování a sociálně aktivizační služby** pro rodiny s dětmi.

Cílem služby je poskytnout lidem bez přístřeší na dobu **maximálně šesti měsíců** ubytování, pomoc při zajištění stravy, vytvoření klidného zázemí, umožnit jim samostatně řešit své problémy, nalézt další uplatnění ve společnosti a minimalizovat jejich závislost na sociální pomoci.

Při návštěvě azylového domu jsem měla příjemný pocit, protože dům je stavěn jako rodinná vila, vše bylo čisté, čistě vybílené, nové, moderní. Děti si hrály na zahradě kolem domu. Vedle domu je louka, kde se proháněli koně.

V azylovém domě klienti obývají **6 samostatných bytů**, z toho jeden byt je bezbariérový. Byty jsou plně vybaveny. Každá rodina dostane na půl roku k užívání byt 2 + kk. Společně klienti používají prádelnu, kočárkárnu a společenskou místnost, která slouží k setkávání a k aktivizačním programům. Zahradu s vybudovaným pískovištěm kolem domu využívají zejména děti, které si na ní hrají.

Klienti platí za azylové bydlení částky stanovené zákonem podle sazebníku, se kterým jsou předem seznamováni při osobním pohovoru a při jednání o poskytnutí služby. Základní ceny pobytu jsou pro dospělého cca 60 Kč/den a pro dítě 30 Kč/den. Bydlení je poskytováno na dobu šesti měsíců. Provoz azylového domu je zajištěn 24 hodin denně. Podílejí se na něm vedoucí domu, její asistentka a pět pracovníků jako asistenti denních a nočních služeb.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v Mokrovratech

Kromě ubytovacích služeb je snaha poskytovat zázemí k výchově jejich dětí a vytvářet prostředí, které by je motivovalo k návratu do společnosti, k nalezení práce a k chuti žít samostatně. V rámci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi je jednou týdně nabízena konzultace psychologa nebo psychoterapeuta, je možné využít i pomoci speciálního pedagoga při výchově dětí. Dospělým klientům je poskytováno také základní sociální poradenství a rovněž aktivizační, výchovné a vzdělávací služby. Je nabízena pomoc při uplatňování práv a při jednání s úřady, pomoc při hledání zaměstnání. Organizují se přednášky a ekologické semináře. Klienti mají možnost naučit se základům práce na PC. Společenská místnost a zahrada slouží dětským i dospělým klientům jako místo vzájemného setkávání, společných her a tvorby. Jednou týdně se mohou klienti účastnit aktivit v rámci ergoterapie. Děti se schází ve výtvarném kroužku, aby si společně hrály a vytvářely svá umělecká díla. V roce 2008 byl aktivizační program rozšířen o prázdninové akce pro dospělé a děti. Tato akce se konala dvakrát do měsíce, na tuto akci dojížděli, kteří vytvářely

model rodičů a pracovali s celou rodinou. Šlo o celodenní týmovou práci pro všechny, nebo individuální pouze pro jednu rodinu. V tomto roce také dojížděla po dobu čtyř měsíců, vždy dva dny v týdnu do AD slečna, která se věnovala dětem, chodila s nimi na výlety, tvořili a hráli si. Do aktivizačního programu lze zařadit také návštěvu divadla a výtvarné dílny, která se mohla uskutečnit, stejně jako výlet dětí navštěvujících základní školu, pouze díky sponzorskému daru.

Do aktivizace patří také **tvorba individuálního plánu, základní sociální** poradenství a s ním spojená motivace někam se dostat. S každým klientem se pracuje individuálně v rámci IP.

Na základě individuálních plánů klienti mohou využívat pomoci psychologa, s výchovnými problémy se mohou obracet na speciálního pedagoga, kteří do zařízení pravidelně dojíždí. Dětem se věnují výtvarný a speciální pedagog, psycholog a asistentky. Pro děti organizují výlety, divadla a soutěže. Sociálně aktivizační služby jsou poskytovány zdarma.

Příklady nabízených služeb:

- poskytnutí ubytování lidem bez přístřeší na dobu maximálně šesti měsíců
- poskytnutí základního sociálně právního poradenství
- poradenství a pomoc při hledání nového bydlení,
- podpora pro posílení soběstačnosti v řešení krizové situace,
- v případě hmotné nouze poskytnutí ošacení a základních potravin,
- vytvoření časově omezeného klidného zázemí, morální a duchovní útěchy,
- motivace k získání pracovních a společenských pozic,
- pomoc v osvojení základních dovedností v péči o domácnost a rodinu,
- motivace ke společné práci s dětmi,
- asistence při jednání na úřadech, při vyřizování sociálních dávek.

Sociální pracovnice se snaží klienty motivovat k využívání těchto aktivizačních programů. Snaží se jim vysvětlit, že nemohou využívat jen něčeho a vyhýbat se tomu, co se jim nelíbí. Pokud chtějí zjistit informace na počítači (například hledají vhodné zaměstnání, nebo se snaží najít bydlení) s odůvodněním, že to neumějí vyhledat, sociální pracovnice je obvykle odmítají, protože v AD mají možnost se to naučit. Touto motivací je většinou přimějí i k tomu, aby se aktivit účastnili.

Podle výpovědi sociální pracovnice AD větší část matek odchází do **podnájmu**, menší část matek se nastěhuje **k příteli**, nebo se jim podaří získat městský byt, ale to se podaří spíše zřídka. Jsou však matky, kterým se nepodaří získat vlastní bydlení a odcházejí po uplynutí doby trvání pobytu v AD do jiného azylového domu.

V tomto azylovém domě není krizový pokoj. Mohou zde být ubytovány oběti domácího násilí v utajení. Mohou si změnit příjmení, tím jsou ochráněny před agresorem. Pokud je někdo hledá pod jejich pravým jménem po telefonu, je mu sděleno, že taková žena v AD nebydlí. Pokud přijede agresor za ní až před bránu AD, není vpuštěn, protože taková osoba v AD nebydlí. Pokud si je jistý přítomností bývalé partnerky v AD, stejně není vpuštěn, protože:

- 1) klientka je v AD pod jiným jménem,
- 2) zaměstnanci AD vědí, že toho člověka žena nechce vidět, a to je důvod, ho nevpustit.

Jedinou zábranou je plot a zamčená branka. Pokud by se agresor dobýval, volá se policie. V případě, že by bylo nutné ošetření a jde-li o několikahodinovou záležitost, děti hlídá služba a může je i uložit ke spaní. Pokud by klientka musela být v nemocnici delší dobu, děti se dávají do Klokánku.

Uvádím alespoň **tři příběhy** ze životního osudu klientek z tohoto azylového domu.

(viz. Příloha č. 3)

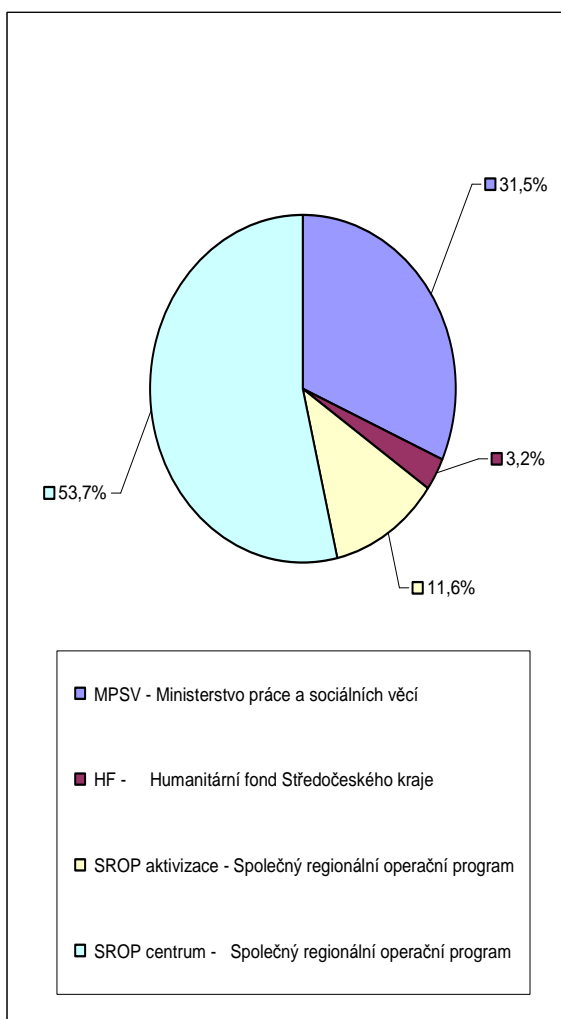
Zdroje financování AD Mokrovraty

Zdroje financování AD sv. Ludmily za rok 2007

TABULKA č.1

MPSV	500 000
HF	50 000
SROP aktivizace	183 728
SROP centrum	851 691

Celkem 1 585 419

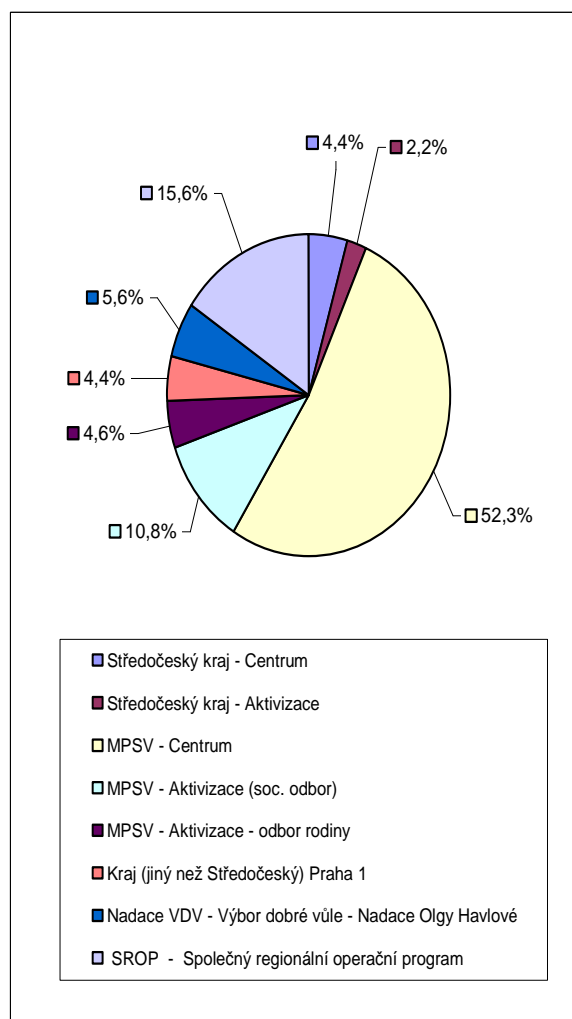

Zdroje financování AD sv. Ludmily za rok 2008

TABULKA č. 2

1	Středočeský kraj - Centrum	80 000
	Středočeský kraj - Aktivizace	40 000
2	MPSV - Centrum	940 000
	MPSV - Aktivizace (soc. odbor)	195 000
	MPSV - Aktivizace - odbor rodiny	83 016
3	Kraj (jiný než Středočeský) Praha 1	80 000
4	Nadace VDV - Výbor dobré vůle	100 000
5	SROP	280 000

Celkem 1 798 016

Zdroj: AD Mokrovraty

Dne 21.12. 2008 se uskutečnil v prostoru chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze adventní koncert na podporu azylového domu sv. Ludmily v Mokrovratech. Jednalo se o poslední ze čtyř Adventních koncertů konaných v rámci Adventních večerů s paní Táňou Fišerovou, paní Martou Kubišovou a panem Janem Kačerem.

Výtěžek z Adventního koncertu přispěl na účet AD částkou 1 225 660 Kč.

Dotazník

Pro ověření mé hypotézy, která zní: sociální služby ve zkoumaných zařízeních mohou naplnit očekávání klientek, jsem použila dotazníkovou metodu. Zaměřila jsem se na získávání informací, s jakými cíli přišly klientky do AD, zda se naplňují jejich očekávání, jsou – li aktivní při řešení jejich situace, jakou mají představu o své budoucnosti a jaká je jejich spokojenost se sociálními službami, které obě azylová zařízení poskytují. Dotazníky v AD ve Vlašimi jsem vyplňovala s každou klientkou osobně, v AD Mokrovraty dotazník vyplnila každá klientka samostatně.

Počet dotazovaných klientek AD ve Vlašimi byl 21, v Mokrovratech vyplnilo dotazník 15 klientek.

Průměrný věk dotazovaných klientek v AD Vlašim je 32,5 roku a v AD v Mokrovratech 32 let.

1. S jakými cíli jste přišla do azylového zařízení?

- a) sehnat bydlení
- b) osamostatnit se
- c) vyřešit situaci s partnerem
- d) najít si zaměstnání
- e) jiné

Vlašim	
zajistit si bydlení	14
osamostatnit se	1
vyřešit situaci s partnerem	2
najít si zaměstnání	3
jiné ...zaplatit půjčky	1

Mokrovraty	
zajistit si bydlení	11
osamostatnit se	1
vyřešit situaci s partnerem	1
najít si zaměstnání	2
jiné ...	

Největší nenaplněnou potřebou klientek je potřeba bydlení. Druhá nejčastější odpověď je sehnat zaměstnání. Skutečné možnosti AD pomoci klientkám zařadit se do společnosti neznamenaají pouze v poskytnutí střechy nad hlavou. Po stanovenou dobu pobytu v AD je cílem práce sociálních pracovníc, aby se klientky co nejdříve osamostatnily a aby se případně uvolnilo místo pro jinou klientku. Ženy, které dříve bydlely samy, mají realističtější náhled na řešení problémů. Vědí, co vše to obnáší, snaží se chodit do zaměstnání a snaží se být finančně nezávislé. Jsou více motivovány najít si bydlení nebo ubytovnu. Jejich slova jsou: „Mně nikdo nepomůže, já už jsem to zjistila, musím si najít práci sama.“ Ale všechny klientky takové nejsou. Mnohé čekají, že se jejich bydlení vyřeší, ale skutečnost jsem zjistila, že už pro to moc nedělají. Spoléhají se na pomoc druhých. „Obec mi nedá byt, rodiče nemám, nikoho nemám“, toto bývají časté projevy naučené bezmocnosti.

2. Jakou máte představu o vaší budoucnosti?

Vlašim	
zajistit si bydlení	13
rodinné zázemí	1
najít si partnera	2
sehnat práci	4
dodělat školu	1

Mokrovraty	
zajistit si bydlení	8
rodinné zázemí	2
najít si partnera	2
sehnat práci	2
samostatnost, vychovat děti	1

Představa budoucnosti je u klientek nejčastěji spojena s oblastí bydlení. Dále pak s nalezením partnera a sehnáním práce.

3. Jaké máte představy o svém bydlení?

Vlašim	
byt (vlastní, pronajatý)	16
menší rodinný domek	2
aby se děti cítily dobře	2
žít jako civilizovaný člověk	1

Mokrovraty	
byt (vlastní, pronajatý)	14
menší rodinný domek	1

Většina klientek dříve bydlela buď v panelovém bytě, takže jejich představa byla sehnat jakýkoliv byt. Rodinný domek preferovala malá část, jedna klientka také proto, že vyrůstala na venkově. Zajímavá byla představa jedné klientky, že si přeje, aby tam bylo vše, hlavně teplo a koupelna. Z toho usuzuji, že asi žila v nedůstojných podmínkách. Představa jiné klientky byla v případě získání bytu založena na spokojenosti dětí.

4. Co by se podle vašich představ muselo stát, abyste mohla odejít z tohoto zařízení?

Vlašim	
bydlení	15
zaměstnání	2
mít partnera	3
nevím	1

Mokrovraty	
bydlení	9
zaměstnání	2
mít partnera	3
dostávat pravidelné výživné	1

Podle odpovědí klientek bylo prioritní získání bytu. Jak by to bylo s případným bytem? Naučily se klientky hospodařit s penězi tak, aby ho byly schopny finančně udržet? Byly by schopné platit pravidelně inkaso, řešit nepříjemné problémy se sousedy? Domnívám se, že kdyby byt získaly, nebylo by asi v jejich silách zajistit všechny náležitosti, týkající se bydlení. Jedna klientka odpověděla nevím, z AD odejít nechce, je zde spokojená, protože ji zde všichni pomáhají. Samozřejmě se to nevztahuje na všechny klientky. Pro většinu z nich je AD pouze přechodnou záležitostí.

5. Kdybyste si mohla vybrat, co byste potřebovala, co by vám pomohlo, aby se vám změnila dosavadní situace?

- finanční prostředky
- rodinné zázemí
- vztahové zázemí
- jiné důvody ...

Vlašim	
finanční prostředky	10
rodinné zázemí	6
vztahové zázemí	2
jiné důvody ...zaplatit půjčky	1
bydlení	2

Mokrovraty	
finanční prostředky	7
rodinné zázemí	4
vztahové zázemí	2
jiné důvody ...bydlení	2

V této otázce jsem záměrně nezmínila možnost volby týkající se bydlení. Klientky preferovaly finanční prostředky, dále pak vztahové a rodinné zázemí. Rodina je pro ně důležitá, ale pro některé z nich existence partnera v ní není nutná. Pro jiné je soužití s partnerem v rodinném zázemí, kde společně mohou vychovávat děti a společně mohou řešit každodenní problémy, jako například splácení půjček, nájemného atd.

6. Jak dlouho jste již v tomto zařízení?

- a) 1 – 2 měsíce
- b) 3 – 4 měsíců
- c) 4 - 6 měsíců
- d) 8 – 12 měsíců

Vlašim	
1 - 2 měsíce	9
3 - 4 měsíce	5
4 - 6 měsíců	4
8 - 12 měsíců	3

Mokrovraty	
1 - 2 měsíce	6
3 - 4 měsíce	5
4 - 6 měsíců	4

AD ve Vlašimi poskytuje přechodné ubytování po dobu 12-ti měsíců, AD v Mokrovratech nabízí ubytování na dobu maximálně 6 měsíců. Záleží jakým způsobem se vyvíjí očekávání klientek. Dlouhodobě tam pobývají, pokud se jim nedaří osamostatnit se a pokud jim různé jiné překážky brání v odchodu. Zjistila jsem, že většinou klientky využívají maximální povolenou dobu pobytu v AD. Usuzuji z toho, že pobyt v AD je pro klientky zázemím, kde je jim poskytnuta pomoc, je jim předložena nabídka aktivizačních služeb, kde cítí určitou jistotu. Uvědomují si, že pokud by bydlely samy, přišly by o zázemí.

7. Myslíte si, že pobyt v tomto zařízení řeší vaši současnou situaci?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) určitě ne
- e) spíše ne

Vlašim	
určitě ano	12
spíše ano	2
nevím	3
určitě ne	1
spíše ne	3

Mokrovraty	
určitě ano	9
spíše ano	3
nevím	
určitě ne	1
spíše ne	2

Na tuto otázku klientky odpovídaly nejvíce „určitě ano.“ Při delším rozhovoru jsem zjistila, že určitá životní situace, která klientky v rámci socializace potkala, a která sebou nesla takové poznatky jako například násilí, život bez rodiny mohla zapříčinit, že klientky jsou vděčné za to, že se mohou obracet na sociální pracovníce, které jim pomohou při obstarávání sociálních dávek a při jednání s úřady. Svědčí to o tom, že některé klientky nejsou na samostatný život zcela připraveny. Ze slov sociální pracovníce vyplynulo, že problémem některých klientek je nezodpovědnost, že své problémy neřeší, nebo je řeší neadekvátně k situaci.

Klientky, které odpovídaly spíše nebo určitě ne, nebyly spokojeny v AD, cítily se být samostatné a čekaly na vyřešení svého bytového problému.

8. Cítíte, že vás azylové zařízení již připravilo na samostatné bydlení?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) určitě ne
- e) spíše ne

Vlašim	
určitě ano	9
spíše ano	4
nevím	5
určitě ne	2
spíše ne	1

Mokrovraty	
určitě ano	7
spíše ano	2
nevím	2
určitě ne	1
spíše ne	3

Podle vyjádření klientek je patrné, že se všechny cítí na to, že mohou samostatně bydlet. Jen malé procento sebekriticky přiznalo, že potřebují stále pomoc.

9. Máte někoho, na koho byste se mohla v současné situaci obrátit s žádostí o pomoc?

Vlašim	
ano	8
ne	13

Mokrovraty	
ano	3
ne	12

Některé z klientek mají někoho ze širší rodiny, k němuž by se mohly obrátit o pomoc, ale rozhodně ne v oblasti bydlení. Pomoc rodiny se týká hlavně občasného hlídání dětí, vzájemných návštěv a drobných pozorností.

Ostatní klientky buď nemají nikoho ze širší rodiny, nebo mají příbuzné, ale neudržují s nimi kontakty.

10. Co děláte pro to, aby se vaše situace změnila?

Vlašim	
sháním byt	10
sháním práci	5
jsem v kontaktu s MěÚ	1
šetřím financemi	3
klientka se domnívá, že její situace se v tomto státě změnit nemůže	1
čekám na uvolnění místa v AD ve městě odkud pocházím	1

Mokrovraty	
sháním byt	8
sháním práci	3
vyřizuji si potřebné doklady	1
žádost o svěřeni dítěte	1
spolupracuji se sociálními pracovníci	1
nevyplněno	1

Na tuto mou otevřenou otázku většina klientek odpověděla, že se jejich situace změní, až získají byt a naleznou adekvátní práci. AD jim pomáhá v kontaktu s MěÚ při vyřizování potřebných dokladů. S pomocí sociálních pracovníků AD se zúčastňují aktivizačních programů, které se je snaží naučit chybějícím dovednostem. Pomocí nich mohou sledovat určitou naději, že jsou schopny někam se zařadit.

Klientka romského původu má při hledání zaměstnání či bydlení problémy, setkává se s nezájmem.

11. Kdo si myslíte, že v současné době řeší vaši situaci?

- a) azylový dům
- b) rodinní příslušníci
- c) partner
- d) vy sama
- e) někdo jiný

Vlašim	
azylový dům	10
rodinní příslušníci	3
partner	4
vy sama	2
někdo jiný	2

Mokrovraty	
azylový dům	9
rodinní příslušníci	3
partner	1
vy sama	1
někdo jiný	1

„Azylový dům“ volilo 19 klientek jako odpověď na tuto otázku. Klientky delegují odpovědnost na někoho jiného v tomto případě na AD. Spokojenost v AD se projevuje většinou u klientek, pro které je AD to jediné, na co byly zvyklé. Tyto klientky vyrůstaly v dětském domově, nebo v rodině, jež je dostatečně nepřipravila do života. 6 klientek volilo rodinného příslušníka a 5 klientek partnera. Možnost „vy sama“ volily pouze 3 klientky.

12. Jste spokojena s poskytováním služeb v tomto AZ?

- a) pokud ano, uveďte proč
- b) pokud ne, uveďte proč

Vlašim	
ano	16
ne	5

Mokrovraty	
ano	12
ne	3

Pokud klientky odpověděly ano, měly na mysli, že jim AD poskytuje střechu nad hlavou, zázemí, určité služby. Spokojenost se objevuje hlavně u klientek, které nepoznaly jinou než ústavní výchovu. Je to u nich jediné, na co byly zvyklé, pro ně je to domov. Až budou muset odejít, může to být pro ně frustrující, psychicky náročné.

Nespokojenost s pobytem v AD vyjadřují ty klientky, kterým vadí dodržování určitého režimu v AD, málo soukromí, nedostatek svobody, neshody s personálem.

Komparace azylového domu ve Vlašimi a azylového domu v Mokrovratech.

Ukazatel	Vlašim	Mokrovraty
CÍLOVÁ SKUPINA	osamělé matky s dětmi	úplné i neúplné rodiny v tíživé životní situaci, oběti domácího násilí, oběti vykořisťující práce, oběti obchodu s lidmi, lidé bezprostředně postižení živelnou katastrofou, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
POČET OBYVATEL MĚSTA	12 400	650
DOSTUPNOST KONTAKTNÍCH CENTER A SLUŽEB	dobrá, dostupnost přímo v obci	úřady a služby vzdáleny cca 10 km od obce
MAXIMÁLNÍ KAPACITA	až 9 matek s dětmi	27 klientů včetně dětí
ORGANIZACE DOMU	9 ubytovacích jednotek (3 samostatné byty + 6 pokojů)	6 samostatných bytů, z toho jeden byt je bezbariérový
MAX. DOBA POBYTU V AD	1 rok	6 měsíců
POČET ZAMĚSTNANCŮ	8	6
DRUHY POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	azylové ubytování, zázemí pro vaření a praní, základní sociální poradenství, aktivity s dětmi, odborné přednášky, volnočasové aktivity	dočasné ubytování, základní sociální poradenství, osobní asistence při jednání s úřady, pomoc při vyhledávání zaměstnání a bydlení, vedení k ekonomické samostatnosti, aktivizační programy, konzultace s psychologem a speciálním pedagogem
AKTIVIZAČNÍ PROGRAMY	socioterapie, ergoterapie, arteterapie, biblioterapie pro děti	výtvarné kroužky, PC, ergoterapie, ekologické semináře
VYBAVENÍ ZAŘÍZENÍ	starší nábytek	nový, moderní nábytek
VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	ano	ano
MOŽNOSTI POMOCI OBĚTEM DOMÁČÍHO NÁSILÍ	ne	ano, ubytování s utajenou adresou
PREZENTACE STŘEDISEK	ano (prezentace AD v městském zpravodaji, prodej výrobků klientek AD)	ano (prezentace AD ve zpravodaji města Dobříše, prodej výrobků klientů AD)

Azylový dům ve Vlašimi je poskytovatelem sociálních služeb pro **matky s dětmi**. Umožňuje ubytování matkám s dětmi na **přechodné období 1 roku**. Protože se tento dům nachází ve staré budově, není moderně vybaven, na první pohled může působit ponuře, neosobně. Ředitel i personál se snaží prostředky, které mají, zlepšit podmínky pro matky s dětmi. Při své návštěvě jsem měla i přesto pocit, že se tam dětem líbí. Každá ubytovací jednotka není vybavena kuchyní. Pro některé je kuchyň společná. Vzhledem k tomu, že toto středisko je otevřeno teprve rok, služby se budou neustále zkvalitňovat, budova se bude rekonstruovat, v plánu je také vyměnit zastaralé zařízení a nábytek. Protože společně s AD pro matku a dítě je v této budově i Dům na půl cesty, chtějí perspektivně sladit obě poskytované služby, dále rozšířit nabídku o azylové ubytování pro ženy bez dětí.

Zkvalitňování služby domu pro matku a dítě by se mělo uskutečňovat pomocí rozšiřujících se služeb pro uživatelky a jejich děti. V plánu jsou pravidelné činnosti, které by měly naučit uživatelky novým dovednostem a znalostem. S dětmi by se měly konat pravidelné volnočasové aktivity. Dalším úkolem je dopracování a přepracování standardů kvality sociální péče a jejich následné zavádění do praxe. Dále je snaha zpřesnit strategický plán střediska, zlepšit jeho prezentaci aktivním zapojením do života města Vlašimi, využít vhodných metod fundraisingu pro získávání finančních prostředků na činnost.

Aby mohly být splněny všechny cíle, je potřeba získat dostatek financí. AD zatím neposkytuje ubytování a pomoc v akutních krizových situacích obětem domácího násilí.

AD pro matku a dítě v **Mokrovratech** poskytuje sociální služby **rodinám s dětmi**, a sice na dobu **6 měsíců**. To, že mohou být ubytováni i partneři spolu s matkami, je samozřejmě pozitivní, ale nese to s sebou i mnohé záporné jevy. Někteří muži se nesnadno přizpůsobují předpisům AD, nechtějí plnit jednotlivé povinnosti, které z režimu domova vyplývají. Odmítají se zúčastňovat aktivizačních programů a nemají moc rádi, když je nahlíženo i do jejich hospodaření s penězi. Každá ubytovací jednotka je vybavena kuchyní. Je zde k dispozici i jeden bezbariérový byt. Děti mají školy v místě, ale co se týká kulturního a sportovního vyžití, musí za ním dojíždět. Zdálo se mi, že právě proto, že jsou mimo větší město, se sociální pracovníci o to více věnují svým klientům, zvláště dětem, po stránce kulturní a zájmové činnosti. Pro děti organizují výlety, divadla a soutěže. Mají také možnost chodit do výtvarné dílny. Některé výrobky prezentují například na předvánočním jarmarku. Azylový dům poskytuje obětem domácího násilí možnost **ubytování s utajenou adresou**.

Závěr

Azylový dům pro matky s dětmi je specifický svým zaměřením. Cílovou skupinou pro tato zařízení jsou matky s dětmi, které nemají trvalé a standardní ubytování, nebo i celé rodiny. V těchto zařízeních nejsou nabízeny pouze služby, které popisuje zákon, ale mnoho dalších, které vycházejí z potřeb matek a dětí.

Výsledky mého zkoumání a pozorování života klientek v Domově pro matku a dítě ve Vlašimi zcela potvrdily fakt, že realita a očekávání života klientek se v mnohém liší. Mé šetření spočívá v podložení teze, že ženy s dětmi žijící v AD jsou motivovány k návratu do běžného života a že AD jim poskytuje celou řadu programů, které mohou klientkám pomoci k reintegraci. Otázkou je, zda jsou programy klientkami využívány a zda o ně projevují vůbec zájem.

Hypotéza, kterou jsem si stanovila na úvod mé bakalářské práce, se nepotvrdila. Azylový dům není schopen naplnit očekávání klientek, protože není v jeho možnostech jim zajistit trvalé bydlení.

Dotazníkovým šetřením se mi podařilo zjistit, že pobyt v azylovém zařízení většina klientek chápe jen jako přechodné řešení. Na otázku, s jakými cíli přišly klientky do AD, odpovědělo 25 klientek obou zkoumaných AD, že si chtějí sehnat bydlení. Najít si zaměstnání volilo 5 klientek. Třetí nejčastější odpovědí bylo vyřešit situaci s partnerem. Z toho vyplývá, že hlavní cíle klientek jsou zaměřené především na získání vlastního bydlení, zaměstnání a také nalezení životního partnera.

Zjistila jsem, že s těmito cíli se slučuje očekávání klientek, a to hlavně v otázce bydlení. Na otázku, jakou klientky mají představu o své budoucnosti, odpovědělo 21 klientek, že si chtějí zajistit bydlení. Podobně jako v předchozí otázce druhou nejpočetnější odpovědí klientek bylo, nalezení zaměstnání a partnera. Z toho vyplývá, že cíle klientek a jejich představy se shodují.

Realita je však taková, že se tato očekávání většinou nenaplnují, protože většina klientek převážně deleguje zodpovědnost na někoho jiného, v tomto případě na AD, který uvedlo 19 klientek jako odpověď na otázku č.11, dále na partnera 5 a na rodinného příslušníka 6 klientek. Možnost „vy sama“ volily pouze 3 klientky. V reálném životě tak klientky neudělají

velký pokrok a tíhnou k závislosti na vnější pomoci. Jejich chování má sklony k naučené bezmocnosti.

Z odpovědí klientek přímo vyplývá, že si neuvědomují, že hlavními činiteli na cestě ve změně jejich života jsou ony samy. Domnívám se, že i toto zjištění by mohlo napomoci sociálním pracovnícím azylových domů, aby klientky vedly k přijetí vlastní odpovědnosti.

I když azylový dům má vnitřní podmínky pro práci s matkami dobré, vnější podmínky nejsou dostatečné, protože město Vlašim zatím nemá koncepci zaměřenou na občany, kteří se ocitli v nepříznivé bytové situaci, opuštěné matky s dětmi nevyjímaje. Nemá pro tyto účely vyčleněné bytové jednotky. Služby AD nemají návaznost na další spolupráci s městem, a tak mají klientky jistotu tam, kde jsou dobré služby, a to je v AD. Je třeba přiznat, že plnění očekávání klientek v azylových domech nestojí jen na nich samých, ale i na spolupráci dalších partnerů (města, organizace, veřejnosti). Protože je AD zapojen do Komunitního plánování sociálních služeb na okrese Benešov, předpokládá se, že se spoluprácelepší.

Přesto se domnívám, že z mé výše uvedené prezentace azylového domu pro matku a dítě je patrné, že toto zařízení má dobré podmínky pro poskytování sociálních služeb a zaslouží si pozornost ze strany města, dalších organizací i laické veřejnosti.

Při vypracovávání tématu této bakalářské práce jsem měla možnost hovořit se ženami, které se dostaly, mnohdy ne svojí vlastní vinou, do obtížné životní situace. Přála bych si, aby úroveň společnosti, ve které žijeme, byla hodnocena nejen podle ekonomických ukazatelů, ale také podle toho, jak je tato společnost schopná pomoci lidem, kteří to potřebují.

Podle zjištěných poznatků jsem došla k závěru, že se mi podařilo dosáhnout stanovaných cílů. Azylový dům zajišťuje matkám s dětmi dobré podmínky k reintegraci, ale z objektivních důvodů jim nemůže pomoci v tomto procesu dosáhnout žádaného cíle a sice získat trvalé bydlení.

Literatura

1. ALAN, J.: Etapy života očima sociologie, 1.vyd., Panorama, Praha, 1989, 440 s.
ISBN 80-7038-044-6.
2. BAUMRUKOVÁ, P., A KOL.: obce, města, regiony a sociální služby, 1.vyd. Socioklub, Praha, 1997, 271 s. ISBN 80-902260-1-9.
3. BUSKOTTE, A.: Z pekla ven žena v domácím násilí, 1.vyd., Computer Press, Brno, 2008, 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
4. DUNOVSKÝ, J. A KOL.: Sociální pediatrie, 1. vyd., Grada, Praha, 1999, 279 s.
ISBN 80-7169-254-9.
5. GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M.: Sociální zabezpečení, 2. vyd., Doplněk, Brno, 2005, 280 s. ISBN 80-7239-176-3.
6. HAMPLOVÁ, D.,(ed.), CHALOUPKOVÁ, J., SOUKUPOVÁ, E., SUNEGA, P., ZEMAN, K.: Děti na psí knížku? 1.vyd., Sociologický ústav AV ČR, Praha, 2007, 155 s. ISBN 978-80-7330-128-6.
7. HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník, 1.vyd., Portál, Praha, 2000, 774 s.
ISBN 80-7178-303-X.
8. HORSKÁ, P., KUČERA, M., MAUR, E., STLOUKAL, M.: Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy, Panorama, Praha, 1990, 474 s. ISBN 80-7038-011-X.
9. JANOUŠKOVÁ, K. (Ed.): Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách, Ostravská univerzita, Ostrava, 2007, 351 s. ISBN 978-80-7368-229-3.
10. KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E.: Sociální služby a příspěvek na péči, 2. vyd., ANAG, Olomouc, 2008, 374 s. ISBN 978-80-7263-462-0.
11. MAREK, D., KANTOR, T.: Příprava a řízení projektů strukturálních fondů EU, 1. vyd., Barrister & Principal, Brno, 2007, 210 s. ISBN 978-80-87029-13-8.
12. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.): Sociální práce v praxi, 1.vyd., Portál, Praha, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
13. RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou? 1. vyd., sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 2001, 265 s. ISBN 80-86429-01-6.

14. SOKOL, R., TREFILOVÁ, V.: Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních soc.služeb, 1.vyd., ASPI, Praha, 2008, 444 s. ISBN 978-80-7357-316-4.
15. VÁGNEROVÁ, M.: Základy psychologie, 1. vyd., Karolinum, Praha, 2005, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
16. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. ed.: Aplikovaná sociální psychologie, 1. vyd., Portál, Praha, 1998, 383 s. ISBN 80-7178-269-6.
17. ŽIŽKOVÁ, J. A SPOL.: Základy sociální politiky, 1. vyd., VŠE, Praha, 1993, 157 s. ISBN 80-7079-975-7.

Seznam elektronických zdrojů

1. Sociologický ústav AV ČR [online], 2005, [cit.16.srpna2008],
URL:< <http://www.soc.cas.cz/info/cz/25052/Byt-hlavou-neuplne-rodiny.html>
2. Každé páté dítě v Česku je ohroženo chudobou-Novinky.cz., [online], 2008, [cit. 11. srpna 2008], URL:<<http://www.novinky.cz/clanek/146924-kazde-pate-dite-v-cesku-je-ohrozeno-chudobou.html>
3. Demografická ročenka České republiky, obsah/ČSÚ, [online], 2008, [cit. 11. února 2009],
URL:< <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/4019-08-2007>
4. PR, [online], 2008, [cit. 10. září 2008],
URL:<<http://archiv.newton.cz/pr/2008/02/12/3770786fe970c976b1aad74cb15f76ec.asp>
5. [ROSA]občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám-obětem domácího násilí, [online], 2008, [cit. 23. listopadu 2008], URL:<<http://rosa-os.cz/index.php?id=14>
6. Domácí násilí-Analýza dat-1. pololetí roku 2008: vykazání/zákaz vstupu v ČR, [online], 2008, [cit. 23.srpna 2008], URL:<<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/analyza-dat-1.-pololeti-roku-2008-vykazani-/-zakaz-vstupu-v-cr/r140>
7. Asociace Manželských a Rodinných Poradců, [online], 2009, [cit. 11. února 2009],
URL:<<http://www.amrp.cz/joomla/index.php>
8. MPSV.CZ:Sociální služby,[online],2008,[cit.2.ledna 2008], URL:<<http://www.mpsv.cz/cs/9>
9. Evropský sociální fond v ČR, ESF v ČR, ESF v ČR, [online], 2008, [cit. 9.února 2009],
URL:<<http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>

Přílohy

Příloha č. 1

Klient 1 IP č. 1

Úkoly měsíce:

1. Seznámení se s fungováním Střediska Diakonie a začlenění se do jeho chodu.
2. Péče o syna (navštěvování ZŠ)
3. Péče o domácnost.
4. Nalezení vhodného zaměstnání.
5. Postupné splácení dluhů.

Kritéria hodnocení:

U klientky bude hodnocena její péče o dítě, o domácnost, hospodaření s finančními prostředky a její spolupráce s pracovníky.

Co by klientka měla:

1. Vyzvednout si z posledního zaměstnání zápočtový list.
2. Zaplatit ZŠ ... dluh na stravném.
3. Zaplatit knihovně v ... dluh.
4. Vyřídit si změnu adresy pro zasílání přídatku na dítě a sociálního příspěvku.
5. Splácet dluh bance ...- týdně ...Kč.
6. Zapojit se do aktivizace pracovních návyků (pondělí – pátek 1 hod./denně).
7. Zaregistrovat syna u praktického lékaře ve ...

IP č. 7

Dlouhodobé cíle klientky:

Najít si trvalé zaměstnání a vyřešit tak tíživou finanční situaci.

Najít si bydlení a odstěhovat se ze střediska.

Krátkodobé cíle:

Dohled nad přípravou syna do školy. Nenechat ho dlouhodobě hrát na počítači hry.

Plnit pracovní činnost pro středisko. Udržovat pořádek ve společné kuchyni a také v bytové jednotce. Podílet se na úklidu herny dle rozpisu. Kouřit pouze na kuřárně anebo venku na zahradě. Zařadit si do programu 1x za 14 dní rozhovor s psychologem.

Příloha č. 2

Příběh klientky z AD ve Vlašimi.

Klientka, 27 let, svobodná matka. Jedno dítě 6 let. Když byl dítěti jeden měsíc našla si matka nového partnera, se kterým žila v pronajatém bytě. Nebyla zaměstnána, dítě u sebe v péči neměla, bylo v péči rodičů matky již od narození. V podnájmu žila s partnerem půl roku. Poté se vrátila k rodičům, kde bydlela jeden rok. Od rodičů odešla a nastěhovala se s přítelem do podnájmu, dítě zůstalo v péči rodičů matky. Přítel nezaplatil podnájem a majitel je vystěhoval. Rodiče matce našli ubytování v azylovém domě. U rodičů matky by to nešlo, oni nechtějí a naposled jí pomáhali. Přítel si našel ubytování u kamaráda. S přítelem nyní čeká dítě. Za dítětem matka jezdí k rodičům jednou, někdy dvakrát za týden, někdy tam stráví víkend. Otec dítěte někdy napíše matce, že přijede, ale nikdy nepřijede. Žádost o byt má matka pět let.

Z rozhovoru bylo patrné, že klientka je v azylovém domě spokojená, stále čeká, že se vyřeší její situace se žádostí o byt, kde by žila se svým přítelem a se svými dětmi. Očekávání klientky je tedy vyřešit bytovou situaci.

Druhý příběh klientky z AD ve Vlašimi

Klientka 36 let, vyrůstala v neúplné rodině od tří let s matkou. V době pobytu v azylovém domě procházela klientka rozvodovým řízením. Je ubytována v AD spolu se svými třemi dětmi. Poprvé se klientka vdávala v 18 letech, z tohoto manželství má jedno dítě. Manželství trvalo 4 roky. Znovu se klientka provdala ve 22 letech. Manželství trvalo 10 let a z tohoto manželství má klientka 2 děti. Bydleli v menším pronajatém domě, nájem měli zaplacen, ale majitel je vystěhoval bez náhradního ubytování. Manžel nechodil do práce, měl plný invalidní důchod. V AD je klientka šest měsíců. Klientka nemá v době pobytu nikoho, na koho by se mohla obrátit, se svou matkou se neviděla 3 roky. Bratr klientky vezme její dceru občas na prázdniny.

Otec prvního dítěte z prvního manželství se se svým dítětem vidí jednou za rok. Druhý otec navštěvuje své dvě děti jednou za dva měsíce o víkendu.

V rozhovoru s klientkou bylo zřejmé, že v AD není spokojena, představovala by si větší svobodu, lepší vztah sociálních pracovníků ke klientkám. Proto by si co nejdříve našla bydlení, aby děti měly zázemí. Klientka se domnívá, že pobyt v AD neřeší její situaci.

Očekávání klientek z AD je zajistit si bydlení, zaměstnání a zázemí pro děti. Postupně splatit dluhy, osamostatnit se a získat větší svobodu.

Příloha č. 3

Příběh klientky z AD Mokrovraty

Do azylového domu přišla klientka z podnájmu, ten jí majitel ukončil na základě zpožděné splátky. Dalším důvodem byl požadavek majitele, který chtěl zaplatit předem nájemné na čtyři následující měsíce. Klientka dále dluží nájemné v sociálním bytě. Do azylového domu se klientka nastěhovala s ročním synem a přítelem na doporučení vedení dětského domova (dále jen DD), aby měla k dětem umístěným v tomto DD blíže. Klientka se během pobytu v AD o svého nejmladšího syna, který je svěřen do její péče, stará vzorně. Dítě i domácnost udržuje v čistotě, dbá na pravidelný denní stravovací režim dítěte, navštěvuje pravidelně dětského lékaře a dbá jeho rad.

V prvních měsících pobytu v AD (září – prosinec) se klientka svědomitě snažila dojíždět za dětmi do DD podle rozpisu návštěv, který jí byl vedením DD připraven. Klientka se za svými třemi dětmi snažila dostat vždy, když jí to její situace a jiné povinnosti (např. péče o ročního syna) dovolovaly. Dopravní dostupnost z AD do DD není jednoduchá (autobusy neberou kočárky, dvakrát se přestupuje, v neděli je nutné jít kilometr pěšky po frekventované silnici). Stávalo se, že klientka s ročním synem v náručí strávila na cestě více času než s dětmi v DD.

V lednu si zažádala o častější návštěvy dětí v AD, ve svém prostředí. Vedení DD její žádosti vyhovělo. V lednu navštívily děti matku jednou. Tato návštěva proběhla v pořádku. V měsících únor – květen se četnost návštěv dětí u matky zvýšila. Návštěvy opět probíhaly klidně, nedostatky nebyly shledány, matka se dětem věnovala, veškerá péče jim byla poskytnuta. Podle pokynů vedení DD matka dbala na režim, na který jsou děti zvyklé z DD.

Během pobytů dětí v AD hodnotíme (tým spolupracovníků AD: soc. pracovnice, speciální pedagožka, klinická psycholožka, ředitelka AD a soc. asistentka) péči matky o děti jako dobrou. Děti jsou v čistotě, nasycené, matka se dětem snaží připravit program, nenechává je bez dozoru. Pokud si s sebou děti přivezou úkoly ze školy, matka je s nimi vypracovává. Svoji pozornost věnuje spravedlivě všem čtyřem dětem. Děti vede ke vzájemné lásce a toleranci. Vztah mezi matkou a dětmi je i přes měsíce odloučení velmi pěkný a láskyplný. Společně prožité dny jim svědčí. Vztah dětí klientky žijících v současné době v DD k nejmladšímu synovi, který je v péči matky je moc pěkný. Děti se na sebe vzájemně těší. Vztah přítele k dětem klientky se zdá také pěkný, stejně tak i vztah dětí k příteli klientky. Přítel obvykle odváží děti do DD sám, protože loučení s matkou bývalo pro děti i matku bolestné (děti plakaly a věšely se matce na krk). Pro děti si jezdívá obvykle matka. Klientka spolu s přítelem hledají vyhovující bydlení pro celou rodinu. Trápí je skutečnost, že nemohou žít s dětmi pohromadě. Shánějí si stálé bydlení. Během měsíce července jim má být přidělen startovací byt.

Partner klientky byl po celou dobu pobytu v AD (s třítydenní výjimkou) zaměstnán. Klientka pobírala rodičovský příspěvek. Jejich příjmy v době pobytu v AD byly dostatečné k zabezpečení nákladů na bydlení a živobytí. Pracovníci AD povzbuzovali klientku a jejího partnera k řádnému hospodaření s penězi. Oba si zažádali o splátkový kalendář v institucích, u nichž mají dluhy. Dluhy měsíčně splácejí. Spolupráce klientky s vedením AD byla považována za dobrou.

Druhý příběh z AD Mokrovraty

V bytě bydleli nesezdaní partneři, kteří měli jedno dítě. Otec dítěte byl ve výkonu trestu, matka s dítětem neměla kde být, neměla rodinu, vyrůstala v dětském domově. Proto matka vyhledala AD a byla ubytována v azylovém domě pro matku s dítětem. Otec se vrátil z výkonu trestu, hledali, kde by mohli být. Našli tento Azylový dům v Mokrovratach. Jedná se o sociálně slabou rodinu, otec má invalidní důchod. Nemají žádná očekávání. Většinu času tráví u televize, nebo spánkem. Další dítě je na cestě, matka je těhotná.

Třetí příběh klientky z AD Mokrovraty

Klientka se do azylového domu přistěhovala se třemi dětmi a s přítelem. Její péče o děti byla nedostačující (nedostatečná hygiena, děti byly často ponechávány bez dozoru, vyskytovaly se časté pády a zranění). Výchovu dětí zanedbávala, nejstarší dceru zatěžovala péčí o mladší sourozence. Většinu času věnovala ručním pracem a příteli. Bylo zjištěno násilí páchané na nejstarší dceři. Rodina se dostala do péče sociálních pracovníků. Péče o děti se však nezlepšila. S přítelem (otcem dvou mladších dětí) byla rozvázána smlouva o poskytování sociálních služeb z důvodu užívání alkoholu. Klientka byla s přítelem stále v kontaktu, děti mu svěřovala na procházky, ze kterých se vracíval v podnapilém stavu. Klientka se k domluvám zaměstnanců AD o změnu situace stavěla apaticky. Pomoc v řešení situace odmítala, odmítala řešení bytové situace. Pořádek a čistotu v bytě zanedbávala. Nebyla si schopna zajistit následující ubytování pro sebe a své děti.

Spoléhá na svého přítele, že zajistí ubytování takové, aby mohla rodina žít společně. Není však schopen dostát svému slibu.

Očekávání páru z prvního příběhu vypadá velice slibně. Až bude páru přidělen slibovaný byt, bude jejich cíl téměř naplněn. Klientka se snaží získat děti do své péče, věnuje se synovi, kterého má ve své péči.

Další dvě klientky žádná očekávání nemají, nespolupracují se sociálními pracovníky, staví se ke změně jejich situace pasivně. Mohou se z nich stát i další „azylové turistky.“

Příloha č. 4

Azylový dům pro matku a dítě Vlašim

Zdroj: vlastní

Příloha č. 5

Azylový dům sv. Ludmily v Mokrovratech

Zdroj: webové stránky: URL: <http://charita.novyknin.net/index.php?id=4>

Zdroj: vlastní